

6—13 februari

Debatter m. m.

Onsdagen den 6 februari

	Sid.
Svar på fråga av herr Adamsson ang. uppförande av cortison på förteckningen över läkemedel, som tillhandahållas kostnadsfritt	3
Svar på interpellationer av:	
herr Andersson i Björkäng ang. beskattningen av ersättningar för rök-gasskador från skifferoljeverket i Kvarntorp	4
herr Jacobson i Vilhelmina ang. de vakanta provinsialläkartjänsterna i övre Norrland	6
herr Wachtmeister om vissa lättnader i söndagskörförbudet	11
Interpellationer av:	
herr Kilsmo ang. Statens skogsindustriers inköp av råvaror	15
herr Christenson i Malmö ang. en redogörelse för senare årens spioneriavslöjanden m. m.	16
herr Olofson ang. åtgärder för underlättande av det kommunala saneringsarbetet	16
herr Löfgren ang. utredningen rörande skydd för modeller och mönster	17
herr Gustafsson i Mem ang. överkörningsriskerna vid transport av skolbarn	18
herr Senander ang. en särskild sjömansskatt	18
herr Lothigius ang. Statens skogsindustriers inköp av råvaror	19
herr Hedin ang. taxebestämmelserna vid helautomatisering av telefonförbindelserna på landsbygden	20
herr Hansson ang. rimligare villkor beträffande vissa varusändningar av trädgårdsprodukter	21

Tisdagen den 12 februari

Minnesord över avliden ledamot av kammaren	24
Svar på fråga av herr Carlsson i Stockholm ang. nedbringande av antalet icke expedierade och oavgjorda besvärsmål hos statens hyresråd	24
Svar på interpellation av herr Rimmerfors ang. de kvarvarande svenskättlingarna i Gammal-Svenskby	26

	Sid.
Interpellationer av:	
herr Lundberg ang. vissa spörsmål rörande ersättning till jordägare för s. k. intrång i fiskerätt	32
herr Wahrendorff ang. åtgärder för en ökning av användningen av inhemska skogsprodukter för bränsleändamål	34
Onsdagen den 13 februari	
Svar på interpellationer av:	
herr Nestrup i anledning av de försämrade resemöjligheterna från och till Halland	37
herr Magnusson i Borås ang. tillsättandet av experter för en samordning och översyn av utredningsmaterialet beträffande ungdomsbrottslighetsfrågorna	40
Anslaget till hertiginnan av Västerbotten	45
Granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning	47
Interpellationer av:	
herr Lassinantti ang. undervisningen i småskola av barn, som enbart tala finska	50
herr Nilsson i Tvärålund ang. kraftverkens och sjöregleringarnas kommunala beskattning	51
herr Börjesson ang. förbättring av avsättningsförhållandena för svensk matlök	53

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 13 februari	
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. anslagen till hov- och slottsstaterna	45
— nr 13, om anslag till oförutsedda utgifter	46
— nr 15, ang. utgifter å tilläggsstat II (justitiedepartementet)	46
— nr 17, ang. utgifter å tilläggsstat II (socialdepartementet)	46
— nr 20, ang. utgifter å tilläggsstat II (ecklesiastikdepartementet) ..	46
— nr 22, ang. utgifter å tilläggsstat II (inrikesdepartementet)	46
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 1, ang. avtal med Japan mot dubbelbeskattning och skatteflykt	46
— nr 2, ang. avtal med Italien mot dubbelbeskattning beträffande inkomst och förmögenhet m. m.	46
— nr 3, ang. avtal med Italien mot dubbelbeskattning beträffande kvarlåtenskap	47
— nr 4, om ändrad lydelse av 5 § och 8 § 1 mom. tulltaxeförordningen m. m.	47
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning	47
— nr 2, ang. granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning	47
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. anslag ur kyrkofonden till extra utgifter	50

Onsdagen den 6 februari

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollen för den 25, den 26 och den 30 nästlidna januari.

§ 2

Svar på fråga ang. uppförande av cortison på förteckningen över läkemedel, som tillhandahållas kostnadsfritt

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Adamsson har frågat, om jag har för avsikt att uppföra cortison på förteckningen över de läkemedel som skall tillhandahållas kostnadsfritt.

Enligt gällande bestämmelser äger personer, som lider av bristfällig binjureinfektion (Syndroma Addisoni), rätt att kostnadsfritt erhålla cortison. Frågan huruvida cortison bör tillhandahållas utan kostnad även vid andra sjukdomstillstånd är f. n. föremål för utredning inom medicinalstyrelsen, som jämväl överväger, om den nuvarande förteckningen över kostnadsfria läkemedel behöver kompletteras i andra avseenden. Enligt vad jag inhämtat avser styrelsen att inom den närmaste tiden till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i detta ämne. Sedan förslaget avgivits och remissbehandlats i vanlig ordning, kommer jag att ta ställning till den av herr Adamsson berörda frågan.

Härpå anförde

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra ett tack för svaret.

Jag hoppas att cortison, ACTH och andra liknande läkemedel av statsrådet upptages på förteckningen över de läkemedel, som tillhandahålles kostnadsfritt, inte enbart för Addisons sjukdom utan jämväl för de reumatiska sjukdomarna.

1954 års riksdag beslöt att uppställa som första förutsättning för tillhandahållande av kostnadsfria läkemedel »att dylika läkemedel skall vara avsedda för behandling endast av långvariga och allvarliga sjukdomar». Att reumatism får räknas dit råder det väl ingen diskussion om. Det finns i vårt land omkring 20 000 reumatiska invalider, och totala antalet förlorade arbetsdagar uppskattas till 12—14 miljoner. Det beräknas att vi förlorar över 300 miljoner kronor om året på reumatism.

Men framför allt är reumatism en ofta synnerligen plågsam sjukdom. Här kommer jag in på den andra förutsättningen för ett kostnadsfritt tillhandahållande av läkemedel, nämligen att de skall »utgöras av läkemedel, som enligt vetenskap och beprövad erfarenhet anses rationella vid behandlingen av sådana sjukdomar». Jag medger att det har rätt diskussion om huruvida cortison skall användas för de reumatiska sjukdomarna. Jag skall inte gå in på den diskussionen vid detta tillfälle; det är över huvud taget vanskligt för en lekman att yttra sig i dessa frågor. Jag vill endast säga att humanitära skäl talar för en liberal tolkning av villkoren för kostnadsfritt tillhandahållande av dessa läkemedel, detta sagt mot bakgrunden av det förhållandet att läkarvetenskapen i fråga om reumatism synes stå på ungefär samma ståndpunkt som beträffande cancer. Vi vet att läkarna sedan flera år utskriver dessa

Svar på interpellation ang. beskattningen av ersättningar för rökgasskador från skifferoljeverket i Kvarntorp

läkemedel till patienter som har reumatism. Vi vet också att dessa läkemedel är synnerligen dyra och därför blir kostsamma för patienten, allra helst som han måste hålla på med kuren jämt och ständigt. Men de som gått igenom dessa kurer eller håller på med dem har också kunnat hålla sig arbetsföra. Läkemedlet är helt enkelt en förutsättning för deras insats i arbetslivet, och jag hoppas att statsrådet delar min mening att sådant bör understödjas av samhället.

Med dessa ord ber jag ännu en gång att få tacka för det lämnade svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Svar på interpellation ang. beskattningen av ersättningar för rökgasskador från skifferoljeverket i Kvarntorp

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG, som yttrade:

Herr talman! I en med andra kammarrens tillstånd framställd interpellation har herr Andersson i Björkäng tagit upp fråga angående beskattning av de ersättningar för rökgasskador från skifferoljeverket i Närkes Kvarntorp som utbetalas av verket till enskilda sakägare i den kringliggande bygden. Efter att ha pekat på att förordningen angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst inte kunnat tillämpas på dessa ersättningar har herr Andersson till mig riktat följande frågor:

Ämnar herr statsrådet pröva skäligheten av att 1951 års förordning om ackumulerad inkomst tillämpas vid beskattningen av ersättningar för rökgasskador från skifferoljeverket i Kvarntorp?

Är herr statsrådet beredd att föreställa om sådan ändring i nämnda förordning, att mindre inkomsttagare icke missgynnas?

I anledning härav får jag anföra följande.

Förordningen om ackumulerad inkomst ger möjlighet för fysiska personer, dödsbon och familjestiftelser med ojämn inkomst att i viss utsträckning undgå den skatteskärpning som vid skatteberäkning enligt vanliga grunder följer av att den statliga inkomstskatten utgår efter en progressiv skala.

Förordningens syfte är begränsat. Vid dess tillkomst uttalades, att bestämmelser av sådant slag endast kunde godtagas såsom en extraordinär anordning för att möjliggöra skattelindring i sådana fall då eljest gällande regler medförde direkt obilliga konsekvenser för den skattskyldige. En särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst medför också avsevärt merarbete för taxeringsmyndigheterna. Detta merarbete måste hållas inom rimliga gränser för att andra uppgifter inte skall behöva eftersättas.

Av dessa anledningar stadgades bl. a. särskilda begränsningar beträffande intäkter av rörelse och jordbruk. Förordningen är sålunda tillämplig endast i vissa uttryckligen angivna fall, t. ex. intäkt av växande skog vid försäljning av marken eller ersättning vid expropriation. Vad herr Andersson synes vilja göra gällande är, att ersättningarna från Kvarntorp genom en uttrycklig bestämmelse borde upptagas i författningen.

En sådan bestämmelse kan emellertid inte införas utan att man ånyo till ett samlat övervägande upptar frågan om i vilka fall förordningen om ackumulerad inkomst bör vara tillämplig på intäkt av jordbruk. Jag är övertygad om att man vid en sådan prövning skulle finna att ersättningarna från Kvarntorp inte intar någon särställning utan att även andra lika angelägna fall skulle komma att anmäla sig. Därmed skulle man emellertid riskera att spränga den ram inom vilken särskilda regler om

Svar på interpellation ang. beskattningen av ersättningar för rökgasskador från skifferoljeverket i Kvarntorp

ackumulerad inkomst är praktiskt möjliga att tillämpa. Jag är därför inte beredd att nu medverka till en särskild bestämmelse om ersättningarna från Kvarntorp, i all synnerhet som jag räknar med att omfattande ändringar i förordningen om ackumulerad inkomst kan bli aktuella i samband med en framtida lagstiftning om resultatutjämning. Vad jag nu sagt har avseende på frågan om en ändring av lagstiftningen. Hur den gällande författningen skall tolkas är givetvis en fråga som helt ankommer på skattedomstolarna.

Jag vill tillägga, att ersättningarna från Kvarntorp i fortsättningen inte torde komma att medföra några större problem. Enligt vad jag inhämtat strävar bolaget nämligen i samråd med lantbrukarnas representanter efter att utbetala dessa ersättningar varje eller åtminstone vartannat år.

Herr Andersson synes vidare anse att bestämmelserna om ackumulerad inkomst missgynnar mindre inkomsttagare. Han hänvisar härvid till regeln att den ackumulerade inkomsten skall uppgå till minst 4 000 kronor. Detta innebär en missuppfattning. Mindre inkomsttagare har över huvud taget inte något behov av särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst. Den statliga inkomstskatten är nämligen proportionell för inkomster upp till ungefär 12 000 kronor för gifta skatteskylidiga. Först i högre inkomstskikt är skalan progressiv. Jag vill vidare påpeka att progressionen sker stegvis, med ganska breda intervaller. En tillfällig inkomst på några tusen kronor innebär därför på sin höjd att den skattskyldige kommer upp i närmast högre skikt. Vad han kan vinna på att få denna inkomst uppdelad blir under sådana förhållanden helt obetydligt. Låt oss som exempel ta en gift man i Stockholm med en årsinkomst av 12 000 kronor. Får han en tillfällig inkomst om 2 000

lindring alls, om inkomsten uppdelades på två år. Får han i stället en ackumulerad inkomst på 3 000 kronor, skulle han genom en uppdelning inte spara mer än 44 kronor. Exemplet visar att tillräckliga skäl för en sänkning av den nuvarande 4 000-kronorsgränsen icke torde föreligga.

Härmed anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härefter anförde

Herr ANDERSSON i Björkäng (bf):

Herr talman! Jag tackar herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för svaret på min interpellation.

Men, herr talman, man kan ändå inte komma ifrån att de skadestånd det här gäller blir åtskilligt naggade i kanten av beskattningen. Den som orsakar skadan, staten alltså, tar med vänstra handen igen en god del av det belopp som betalas ut med den högra. Den ersättning, som minutiöst bestämts av för ändamålet tillkallade experter, kommer aldrig i sin helhet den skadelidande till godo. Endast ett exempel! Vid försäljning av en rökgasförgiftad skog kan man naturligtvis aldrig erhålla det pris, som den skulle ha betingat i oskadat skick. Även om ägaren erhåller fullt skadestånd för värdeminskningen, förlorar han därför att skadeståndet beskattas, under det att den högre köpeskillingen han skulle ha fått för gården, om den icke drabbats av rökskador, icke hade blivit föremål för beskattning.

Till detta kommer, att en stor del av ersättningen ackumuleras under flera år, vilket i sin tur bidrager till ytterligare minskning av skadeståndet. Detta förhållande — säger statsrådet — »kommer i fortsättningen inte att vålla något större problem, då såväl bolaget som lantbrukarnas representanter strävar efter att utbetala ersättningarna för varje eller åtminstone vartannat år».

Svar på interpellation ang. de vakanta provinsialläkartjänsterna i övre Norrland

Jag har fått den uppgiften, att det behövs en omloppstid av minst fem år för att utredningsmännen skall kunna konstatera förändringarna och säkert bedöma skadornas omfattning.

Finansministern påstår, att jag gjort mig skyldig till en missuppfattning, då jag anser att mindre inkomsttagare missgynnas av bestämmelserna om ackumulerad inkomst, och anför som exempel en gift man i Stockholm med en årsinkomst av 12 000 kronor. Om denne får en tillfällig inkomst av 2 000 kronor, skulle han inte få någon skattelindring alls, om inkomsten uppdelades på två år. Om den tillfälliga inkomsten vore 3 000 kronor, skulle han genom en uppdelning på två år få en skattelindring om 44 kronor. Jag tackar för exemplet, som visar att en mindre, tillfällig inkomst missgynnas av nuvarande förordning om ackumulerad inkomst.

Men statsrådets exempel ger ett annat utslag, om man tar en gift man med samma årsinkomst men mantalsskriven i Ekeby socken i Örebro län, där skifferoljeverket är beläget. Där får mannen en skattelindring på 48 kronor genom uppdelning på två år, om han har fått en tillfällig inkomsthöjning av 2 000 kronor. Resultatet beror på att vi har dyrortsgrupperade skatteavdrag, en anordning som man inte kan lasta finansministern för men som jag hoppas att han vill hjälpa till med att avskaffa.

Jag har samma uppfattning som finansministern om att man vid en omprövning av förordningen skulle finna, att ersättningarna från Kvarntorp inte intar någon särställning. Andra lika angelägna fall skulle anmäla sig, och detta med all rätt. Runt om i landet finns sådana fall. Jag kan bidra med ett exempel:

Ett lönande kräftfiske, bedrivet av ett antal lantbrukare vid ett vattendrag i Mellansverige, har förstörts genom förorening av industriellt avloppsvatten. År 1948 begärde sakägarna skadestånd retroaktivt från 1938. Under förutsätt-

ning att förhandlingarna med vederbörande skadegörare blir färdiga i år kommer skadestånd att utbetalas för 19 år på en gång.

Herr talman! Nog finns här anledning för en omprövning av skattebestämmelserna såväl i detta fall, Kvarntorpfallet, som i många andra.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4**Svar på interpellation ang. de vakanta provinsialläkartjänsterna i övre Norrland**

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND, erhöll på begäran ordet för att besvara herr Jacobsons i Vilhelmina interpellation angående de vakanta provinsialläkartjänsterna i övre Norrland.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter, och herr statsrådet lämnade nu en kort redogörelse för dess innehåll.

Det inom kammaren utdelade svaret var av följande lydelse:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Jacobson i Vilhelmina har frågat mig, om jag ämnar vidtaga några åtgärder för att råda bot för de nu rådande förhållandena i fråga om det stora antalet vakanta provinsialläkartjänster i övre Norrland.

Med anledning härav får jag anföra följande.

Otvivelaktigt är situationen då det gäller tillgången på läkare inom provinsialläkarorganisationen allvarlig. Även om detta främst gäller övre Norrland, kan man dock säga att situationen är besvärlig även på andra ställen. Enligt en per den 1 december 1956 verkställd undersökning saknade då 93 av 582 ordinarie provinsialläkardistrikt eller nära 16 procent av dessa ordinarie innehavare. Därav var inte mindre än 60 eller drygt 10 procent av totalantalet

Svar på interpellation ang. de vakanta provinsialläkartjänsterna i övre Norrland

svårbesatta, d. v. s. ledigförklarade minst en gång utan resultat. 20 tjänster var blockerade och 13 utgjorde rutinvakan- ser. Av de 93 vakanta tjänsterna uppe- hölls endast 65 av vikarier, därav 30 ut- länningar och 35 svenska medicine kan- didater, medan i 28 distrikt tjänsten uppehölls av provinsialläkaren i grann- distriktet. Sådana dubbelförordnanden är naturligtvis i regel en ur olika syn- punkter olämplig anordning. Dessa siff- ror gäller alltså landet i dess helhet. Ser man särskilt på övre Norrland med 136 distrikt var vid motsvarande tid- punkt 39 vakanta. Härav var icke mind- re än 31 eller drygt 22 procent av total- antalet svårbesatta. Undersökningen vi- sar alltså för övre Norrlands del dub- belt så hög frekvens för vakanta och svårbesatta distrikt som för hela lan- det.

I sistnämnda hänseende har en på- taglig försämring inträtt de senaste åren. Antalet svårbesatta distrikt ut- gjorde sålunda i september 1951 end- ast 16, 1955 27 och 1956 37, därvid som svårbesatta räknats endast tjänster, vilka två gånger varit ledigförklarade utan resultat. Betecknar man som i den nyss redovisade undersökningen di- strikt som svårbesatt, om det förgäves ledigförklarats en gång, blir siffran i stället 55. Av de vakanta distrikten sak- nade 1952 endast 24 vikarie. Denna siff- ra steg 1955 till 27 och 1956 till 39.

Självfallet har sedan länge på ansva- rigt håll uppmärksamheten varit fäst på provinsialläkarorganisationens beträng- da läge och åtgärder har vidtagits eller förberetts för att åstadkomma en för- bättring. Då svårigheterna i första hand sammanhänger med den allmänna lä- karbristen — det är ett välkänt faktum, som här inte behöver närmare analyse- ras, att läkartätheten i vårt land är lägre och ofta avsevärt lägre än i ett stort antal kulturländer även sådana med likartade förhållanden inom sjuk- vården som Norge och Danmark — har åtgärderna främst inriktats på att öka

antalet läkare. Detta har skett på två vägar genom ökat intag av medicine studerande vid universitet och högsko- lor och genom att ta i anspråk utländ- ska läkare inom svensk sjukvård.

Den första vägen beträddes defini- tivt genom beslut om läkarutbildningen vid 1954 och 1955 års riksdagar. Här- vid ökades det årliga intaget medicine studerande fr. o. m. höstterminen 1955 från 310 till 408 och studietiden för- kortades till sex år. Trots denna för- kortning av studietiden verkar reform- en ej förrän i början av 1960-talet. Snabbare skulle ett överförande hit av utländska läkare naturligtvis kunna le- da till resultat. 1950 beslöt riksdagen också en sådan åtgärd. Den gällde 100 läkare från Österrike. Endast omkring halva antalet har emellertid kommit hit, och det får därför anses angeläget att söka fullfölja aktionen. Med hänsyn till förhållandena i Österrike just nu, torde dock detta icke f. n. vara lämpligt. Ut- ländska läkare från icke nordiska län- der kan emellertid icke omedelbart sät- tas in i svensk sjukvård i varje fall icke i öppen vård. Viss vidareutbildning och kunskap i svenska språket erfordras. En särskild utredningsman, landshövding Thunborg, undersöker f. n. vilka krav i fråga om kunskapsstoff och praktik, som bör ställas på dessa läkare, och en- ligt direktiven skall han särskilt söka klarlägga detta i fråga om läkare från länder, som kan väntas lämna ett vär- defullt tillskott till vår läkarkår. Ut- redningen har nyligen fått tillstånd att till fullföljande av detta uppdrag göra en resa till Holland, Västtyskland och Österrike. Det är min förhoppning att utredningsarbetet skall leda till sådant resultat, att läkare från dessa länder i större utsträckning än f. n. skall söka sig hit och därefter relativt snabbt för- stärka läkarkåren. Från de andra nor- diskiska länderna kommer redan nu ett antal läkare hit för längre eller kortare tjänstgöring. Några formella hinder uppställes ej häremot, men endast ett

Svar på interpellation ang. de vakanta provinsialläkartjänsterna i övre Norrland

mindre tillskott av läkare till den öppna vården har hittills kommit från de andra nordiska länderna. Frågan om en helt fri arbetsmarknad inom Norden för bl. a. läkare från dessa länder prövas f. n. inom Nordiska rådet och måhända kan härav framkomma förslag, som kan öka detta tillskott.

Ikke heller de nu angivna åtgärderna för att råda bot på läkarbristen i vårt land genom att hit överföra utländska läkare leder emellertid till en omedelbar förbättring. På grund av språksvårigheter, otillräcklig kännedom om svenska förhållanden m. m. kan nämligen dessa läkare i regel ikke omedelbart tjänstgöra i öppen vård. Det är därför nödvändigt att vid sidan av de primära åtgärderna för att öka tillgången på läkare — svenska och utländska — också söka få till stånd en bättre fördelning av de tillgängliga läkarna, så att den öppna vården och särskilt ett bristområde som övre Norrland blir väsentligt bättre tillgodosett.

Interpellanten har härvid fört fram tanken på en tjänsteplikt; varje nybliven läkare skulle under en kortare tid, eventuellt ett år, vara skyldig fullgöra viss tjänstgöring närmast i öppen vård. Enligt min mening föreligger emellertid ikke en sådan nödsituation, att så vittgående åtgärder bör övervägas. Principiella skäl, delvis angivna av interpellanten, talar bestämt emot en sådan ordning. Det kan för övrigt ifrågasättas, om ikke på längre sikt tvångsåtgärder av detta slag skulle mer skada än gagna sjukvården inom det område, för vilket de främst skulle användas.

Andra vägar bör alltså väljas. Olika sådana har också anvisats i direktiven för den pågående stora utredningen av hälso- och sjukvården i riket, som bl. a. har att snabbt söka komma fram till en lösning av frågorna om den av tjänsteläkarna meddelade öppna vården. Härvid bör enligt direktiven olika möjligheter att öka tillströmningen till tjänsteläkarbanan övervägas, varvid särskilt

bör undersökas möjligheterna att underlätta utbyggnaden av läkarorganisationen i Norrland. Förslag i denna del från utredningen torde vara att vänta inom en snar framtid.

I uppdraget för den nyssnämnda utredningen ingår också att söka få till stånd en rationell fördelning av sjukvårdens materiella och personella resurser mellan olika vårdformer. Häri ligger ett i nuvarande bristsituation i vad gäller läkare centralt problem. Det kan nämligen starkt ifrågasättas, om ikke den slutna vården vid kroppssjukhusen dragit till sig en förhållandevis alltför stor del av läkarna. Medicinalstyrelsen har också för att hindra en fortsatt utveckling i denna riktning förklarat sig ämna iakttaga en restriktiv hållning vid inrättandet av nya läkartjänster inom den slutna vården. Detta synes redan varit fallet, men uppenbarligen är hittillsvarande praxis på området ikke till fyllest, utan restriktiviteten bör ytterligare skärpas. Jag har för avsikt att vidta erforderliga åtgärder för att söka främja en sådan utveckling. Medicinalstyrelsens inställning i denna del har sålunda mitt fulla stöd.

Även positiva åtgärder erfordras emellertid för att tillföra den öppna vården läkare och avhjälpa den allvarliga bristen på tjänsteläkare och vikarier för sådana i övre Norrland. Ett förslag, vid vilket jag fäster stora förhoppningar i detta avseende, förelades och godkändes av 1956 års riksdag. Det avsåg inrättande av en civil reservläkarkår med tills vidare cirka 10 befattningshavare, vilka skulle vara skyldiga att årligen under omkring 60 dagar uppehålla tjänst som provinsialläkare eller att biträda som extra läkare inom den civila öppna sjukvården. Då dessa tjänster första gången ledigförklarades söktes de emellertid endast av två läkare. Vid ett senare ledigförklarande i höstas var intresset större med över 100 ansökningar till de åtta återstående tjänsterna. Sex av dessa har nu tillsatts,

Svar på interpellation ang. de vakanta provinsialläkartjänsterna i övre Norrland

och de övriga kommer att tillsättas under den närmaste tiden. I 1957 års statsverksproposition har föreslagits inrättande av ytterligare 20 befattningar fr. o. m. nästa budgetår. Härigenom får medicinalstyrelsen avsevärt förbättrade möjligheter att tillsätta vikarier och undvika dubbelförordnanden inom provinsialläkarorganisationen.

Medicinalstyrelsen har framfört även andra förslag i syfte att motverka läkarbristen i övre Norrland. De avser t. ex. utökning av antalet provinsialläkardistrikt där dubbla tjänsteår får räknas och införandet av flyttningskostnadsersättning i vissa fall.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla, att åtgärder mot den påtagliga läkarbristen inom den öppna sjukvården i övre Norrland i första hand måste sikta till att öka antalet läkare i landet över huvud. Detta är emellertid, då det gäller svenska läkare, en fråga på längre sikt, och icke heller ett överförande hit av utländska läkare kan ge ett omedelbart tillskott ute på fältet. I andra hand gäller det att få till stånd en ändrad fördelning av här befintliga läkare, så att de i större utsträckning söker sig till övre Norrland. Här måste framför allt en restriktiv ståndpunkt tas till förslag om nya läkartjänster i slutna vård. Förslag till andra åtgärder för en rimligare fördelning av läkarna kan snart väntas från kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket. En ökning av antalet reservläkartjänster i enlighet med vad som nyligen föreslagits innebär en välbehörlig förstärkning av vikariekåren och torde minska antalet dubbelförordnanden.

Helt allmänt vill jag till sist ånyo understryka betydelsen av att det verkligen kommer fler läkare till övre Norrland. Endast härigenom kan man komma ur den farliga cirkel, som uppstått genom läkarbristen och innebär, att läkare icke söker sig dit därför att det finns så få kolleger, vilket får dubbelförordnanden och ett omfattande över-

tidsarbete som följd. För egen del vill jag göra allt som står i min makt för att ändra detta sakernas tillstånd.

Herr talman! Härmed anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härefter anförde:

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra mitt tack för svaret å min interpellation.

Jag är tacksam för den positiva inställning i frågan, som statsrådet intagit och varav framgår att herr statsrådet är fullt medveten om det svåra läge, som för närvarande råder i övre Norrland på grund av det stora antalet vakanta provinsialläkartjänster.

Det är med tillfredsställelse jag konstaterar, att herr statsrådet anser, att det är nödvändigt att vid sidan av ökningen av det årliga antalet medicine studerande, som kommer att verka först om 5 å 6 år, fullfölja aktionen för ett överförande hit av utländska läkare.

Herr statsrådet erinrar också i sitt svar om direktiven för den pågående stora utredningen om hälso- och sjukvården i riket, som bland annat har att snabbt söka komma fram till en lösning av frågorna om läkarna och den öppna vården. Härvid bör enligt direktiven olika möjligheter att öka tillströmningen till tjänsteläkarbanan övervägas, varvid särskilt bör undersökas möjligheterna att underlätta utbyggnaden av läkarorganisationen i Norrland.

Jag fäster i likhet med statsrådet stora förhoppningar vid fjolårets riksdagsbeslut om inrättande av en civil reservläkarkår med tills vidare tio befattningshavare.

Jag delar herr statsrådets uppfattning att det kan starkt ifrågasättas, om icke den slutna vården vid kroppssjukhusen dragit till sig en förhållandevis alltför stor del av läkarna. På många håll i landet är läkarbristen en för patienter

Svar på interpellation ang. de vakanta provinsialläkartjänsterna i övre Norrland

och läkare hård realitet. Men det är en i viss mån lokalbegränsad företeelse. Mot denna situation kan man lämpligen sätta storstäderna med deras stora läkartäthet och då i synnerhet universitetsklinikerna, där ett stort antal yngre läkare, ofta utan tjänster, passar på tillfällen att få vikariat och försöker att komma in i den utvalda skaran av klinikelever. Att åka ut på landsbygden och uppehålla vikariat för provinsialläkartjänster vore ju att förstöra sin karriär. Så länge underläkare på klinikerna kan sitta nära nog i det oändliga på en och samma post, så länge kommer vi att ha läkarbrist i landsorten. Ny meritvärdering med en nedvärdering av den långa kliniktjänstgöringen bör komma till stånd.

Till sist skulle jag vilja understryka några av de synpunkter, som styrelsen för Landstingsförbundet framhöll i sitt yttrande i december 1956 över 1955 års läkarutbildningsutrednings betänkande, varvid styrelsen gjorde gällande, att nuvarande intagning av medicine studerande icke vore tillräcklig att ens på iång sikt avhjälpa den rådande bristen på läkare. Vidare erinrade styrelsen om att förslag framlagts om en allmän arbetstidsförkortning, syftande till en successivt minskad arbetstid. Att det varit möjligt att något så när hjälpligt klara situationen med de relativt fåtaliga läkarkrafter vårt land förfogar över, beror på att många läkare påtagit sig en stor, i vissa fall en mycket stor, arbetsbörda. Kontentan av styrelsens yttrande är, att den anser att de prognoser, som ligger till grund för 1955 års läkarutbildningsutrednings ställningstaganden, är osäkra och sannolikt icke ger en riktig bild av den kommande efterfrågan på läkare. Styrelsen håller sålunda före, att behovet av läkare i framtiden kommer att bli icke oväsentligt större än vad som framgår av de publicerade siffrorna. Det är därför angeläget, att en ytterligare utökning av antalet medicine studerande snarast möjligt kom-

mer till stånd. Självfallet är det därvid lämpligt att i den mån så är möjligt tillgodose det ökade utbildningsbehovet vid förefintliga utbildningsanstalter. Då deras kapacitet nu emellertid synes utnyttjad till bristningsgränsen, torde få övervägas att inrätta ytterligare en fullständig medicinsk högskola. Denna bör enligt styrelsens mening förläggas till Norrland.

Vad gäller frågan om ytterligare kliniska utbildningsplatser för blivande läkare har utredningen undersökt två alternativ. Det ena avser utökning av antalet utbildningsplatser vid befintliga lärosäten och det andra anordnandet av en klinisk utbildningsanstalt i Norrland. Utredningen har stannat för det förstnämnda alternativet. Gentemot denna inställning framhåller Landstingsförbundets styrelse att, om man i likhet med styrelsen är övertygad om att det framtida läkarbehovet icke kan täckas genom de nuvarande utbildningsanstalterna utan att en ytterligare fullständig medicinsk högskola torde komma att erfordras, ligger det nära till hands att nu taga första steget till denna. De kostnader, som blir förbundna med en enbart klinisk utbildning i Norrland, kommer då att ingå som delposter i en utbyggnadskostnad, som man under alla förhållanden måste räkna med.

Ehuru tillkomsten av en medicinsk högskola i Norrland icke direkt ligger under herr statsrådets handläggning, vågar jag dock räkna på herr statsrådets medverkan härutinnan, när den enda verkliga lösningen av läkarutbildningen ligger i tillkomsten av en fullständig medicinsk högskola, förlagd till Norrland. Självfallet måste en sådan högskola uppbyggas i etapper. För dagen diskuteras frågan om att den kliniska utbildningen i första hand skall förläggas till Norrland.

För min del finner jag en sådan ordning vara en framgångslinje mot det som måste vara slutmålet, nämligen en fullständig medicinsk högskola.

Svar på interpellation om vissa lättnader i söndagskörförbudet

Jag tackar ännu en gång herr statsrådet för svaret och inte minst för herr statsrådets försäkran att ingenting skall underlåtas från statsrådets sida för att få en ändring till stånd i de nuvarande otillfredsställande förhållandena på läkarfronten.

Herr THAPPER (s):

Herr talman! Jag understryker till alla delar vad interpellanten anfört angående bristen på läkare, och jag instämmer också i vad Landstingsförbundet har sagt om behovet av en ökad utbildning. Det råder heller inga skiljaktiga meningar mellan mig och interpellanten om besvärligheterna i Norrland, men jag har begärt ordet för att redovisa, att det finns svårigheter även på andra håll, nämligen i fråga om den slutna kroppssjukvården.

Vad som uppkallade mig var närmast vad statsrådet i sitt svar säger om den slutna kroppssjukvården. Där säger han följande: »Det kan nämligen starkt ifrågasättas, om icke den slutna vården vid kroppssjukhusen dragit till sig en förhållandevis alltför stor del av läkarna. Medicinalstyrelsen har också för att hindra en fortsatt utveckling i denna riktning förklarat sig ännu iakttaga en restriktiv hållning vid inrättandet av nya läkartjänster inom den slutna vården. Detta synes redan varit fallet, men uppenbarligen är hittillsvarande praxis på området icke tillfyllest, utan restriktiviteten bör ytterligare skärpas. Jag har för avsikt att vidta erforderliga åtgärder för att söka främja en sådan utveckling. Medicinalstyrelsens inställning i denna del har sålunda mitt fulla stöd.»

Jag tycker att det på denna punkt har generaliserats alltför mycket. Det är möjligt, att interpellanten har rätt, när han här talar om storstäderna, men anledningen till att jag begärde ordet är närmast mina erfarenheter från centrallasarettet i det län där jag hör hemma, nämligen i Linköping. Förvaltningsut-

skottet där har i ett par fall, då det varit övertygat om det trängande behovet av utökning av antalet underläkartjänster, gjort framställning härom hos medicinalstyrelsen men fått avslag. I det ena fallet — det gällde hud- och könsjukdomar — besvårade vi oss hos Kungl. Maj:t men det ledde inte till någon ändring.

Jag har velat påpeka, att även på denna punkt måste det vidtagas åtgärder, om vi inte skall stå inför oöverstigligen svårigheter.

Läkarbristen är tydligen så allvarlig, att man inte får inrikta sig enbart på den öppna vården. Det råder brist även när det gäller den slutna vården, en brist, som, om den inte avhjälpes, kommer att bli än mera prekär allteftersom tiden lider.

Jag vill alltså understryka vad interpellanten sagt om behovet av att man får till stånd en ytterligare utökning av läkarutbildningen och därmed också av antalet läkare.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5**Svar på interpellation om vissa lättnader i söndagskörförbudet**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE, som yttrade:

Herr talman! Herr Wachtmeister har i en interpellation riktat vissa frågor till mig rörande det s. k. söndagsförbudets tillämpning i fråga om fältskjutningar. Han har sålunda frågat, om vårt försörjningsläge beträffande drivmedel så katastrofalt försämrats, att det varit nödvändigt att återkalla tidigare lämnat medgivande till länsstyrelserna att utfärda körlicens för färd till och från fältskjutning. Vidare har interpellanten velat veta min inställning i fråga om tillfälliga körstillstånd för deltagande i svenska mästerskapen och riksfält-

Svar på interpellation om vissa lättnader i söndagskörförbudet

skjutningen på skidor i Jämtland den 23—24 februari. Slutligen har han frågat om jag avser att med anledning av en skrivelse från arméchefen underlätta det frivilliga skyttets genomförande av fastställt fältskytteprogram.

Till svar på interpellationen vill jag framhålla följande.

Jag har för kort tid sedan lämnat denna kammare en redogörelse för försörjningsläget beträffande oljor. Sedan dess har ingenting inträffat som väsentligt förändrat bilden. Vårt försörjningsläge har inte försämrats, men med tanke framför allt på ovissheten om den fortsatta importen är vi alltså nödsakade att iaktta sträng sparsamhet i förbrukningen av oljor. Bränslenämnden har emellertid nu efter förhandlingar med oljebolagen och motorismens organisationer beslutat att försöksvis upphäva söndagsförbudet under de tre kommande söndagarna i februari. En begränsning av oljebolagens utleveranser till distributörerna måste dock fortfarande tillämpas. Hur det blir för tiden efter februari blir helt beroende av om den nödvändiga återhållsamheten i bensinförbrukningen kan upprätthållas även under det nu beslutade försöket med fri söndagstrafik och dessutom hur försörjningsläget på något längre sikt utvecklade sig.

Vad gäller herr Wachtmeisters speciella frågor vill jag framhålla följande. De ändrade riktlinjer som i januari meddelades av bränslenämnden beträffande körtillstånd för fältskjutningar får betraktas som en justering av bestämmelserna på grund av uppkomna missförhållanden. Möjligheten att få körlicens för fältskjutningar har i åtskilliga fall utnyttjats för söndagsresor på sträckor upp emot 20 mil. Jämfört med andra ur samhälls- synpunkt angelägna körbehov som inte kunnat tillgodoses kan fältskjutningarna inte göra anspråk på någon företrädesrätt. Systemet med söndagsförbud förutsätter, om det skall få avsedd verkan, att endast

den absolut oundgängliga trafiken hålles i gång under veckohelgerna. Bränslenämndens ändrade riktlinjer får även ses mot bakgrunden av att körtillståndet för fältskjutning fått betydligt större omfattning än som från början förutsågs.

Av vad jag nyss sagt framgår att söndagsförbudet icke kommer att gälla under veckohelgen 23—24 februari och att sålunda körning kommer att vara tillåten till de tävlingar som interpellanten särskilt frågat om. Jag förutsätter emellertid att man då iakttar sparsamhet med drivmedel.

Vad slutligen angår frågan om genomförandet av det fastställda fältskytteprogrammet kan jag endast hänvisa till vad jag här nämnt om söndagsförbudets upphävande under de närmaste söndagarna och svårigheterna att nu bedöma utvecklingen för tiden därefter. Om förbudet åter kommer att gälla kan jag emellertid inte ställa i utsikt något särskilt allmänt undantag för fältskyttet.

Härpå anförde:

Herr WACHTMEISTER (h):

Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till handelsministern för att han, trots det som inträffat sedan han besvarade herr Svenssons i Stenkyrka interpellation, ändå velat ha besvär med att besvara mina frågor.

Orsaken till att jag framställde min interpellation var att myndigheterna efter det förra interpellationssvaret fick en skrivelse om strängare restriktioner beträffande söndagskörningar. Jag skulle kunna bemöta åtskilligt av vad handelsministern säger i sitt svar, men med tanke på bränslenämndens måndagsbeslut om lindring i körförbudet skall jag inte här uppta kammarens tid med det. Man kan väl där tillämpa det gamla ordspråket *De mortuis nihil nise bene* — om de döda ingenting annat än gott.

Personligen tror jag tyvärr att resul-

Svar på interpellation om vissa lättnader i söndagskörförbudet

tatet av den fria söndagskörningen kommer att bli föga uppmuntrande och att förbudet därför troligen kommer att införas på nytt. Och om så sker, säger statsrådet att han icke kommer att låta fältskyttet intaga någon särställning. Följaktligen kommer herr statsrådet inte heller att ta någon hänsyn till den skrivelse, som arméchefen avlät den 30 januari i år och i vilken han framhöll vanskligheterna i det nuvarande läget. Det är här inte fråga om vilken liten idrottsgren som helst, ty inte mindre än en kvarts miljon svenskar ägnar sig åt att uppehålla sina färdigheter i skjutning inom det frivilliga skyttets ram. Det är också i stor utsträckning fråga om hemvärnets skytteutbildning.

Som det nu är får en hemvärnsman åka bil till fältskjutningar, om det sker på hans ordinarie tjänstgöringstimmar, men om han vill åka i egenskap av privatman, så får han inte köra bil. Vi kan inte begära att hemvärmännen skall förstå den skillnaden.

Jag skall emellertid som sagt inte ta herr statsrådets och kammarens tid i anspråk längre. Jag ber endast än en gång få tacka handelsministern för svaret. Samtidigt uttrycker jag dock den förhoppningen att statsrådet måtte uppdraga åt bränslenämnden att använda de kommande förbudslösa söndagarna — då man alltså får vara i fred för ilska bilförare — till att fundera ut ett system, som är någorlunda vettigt i tillämpningen för landsbygdens del — vilket det hittillsvarande icke har varit — ett system där man delegerar beslutanderätten till länsstyrelserna i större utsträckning än vad fallet varit hittills, ett system som över huvud taget fungerar smidigare, samt att vi får känedom om det i så god tid som möjligt och i varje fall någon vecka innan förbudet återinföres. Jag menar här ett system, som är så beskaffat att de mopedåkande smådjävlar på stadsteatern i Malmö står som slutvinjett, inte som

en illustration i texten till vad som kommer att ske i fortsättningen.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Det kan råda delade uppfattningar om värdet av det försök att spara bränsle, som motororganisationerna nu så helhjärtat stöder, och huruvida den sparsamhetskampanjen skall komma att motsvara motororganisationernas och, jag vill inte dölja det, mina egna förväntningar. Med den lojalitet och förstäelse, som motororganisationerna onekligen har visat inför de nödtvungna restriktionsåtgärderna, tillåter jag mig dock att knyta vissa förhoppningar till den kampanjen, och jag hoppas att resultatet av densamma inte skall utebli. I själva verket ligger det ju i alla bilisters intresse att iaktta sparsamhet, eftersom man då möjligen kan undvika vidare åtgärder, om inte läget utomlands skärpes.

Jag vill också tillägga att jag inte har någon känsla av att de kategorier, som herr Wachtmeister här har gjort sig till tolk för, har drabbats av restriktionerna på ett sätt som är orimligt. Som jag upplyst om i mitt svar, har det tvärtom förekommit att fältskyttefolket har fått färdas upp till 20 mil för att komma till den plats, där tävlingarna skulle äga rum. Detta finner jag nu inte lämpligt. Det kan inte vara rimligt att folk från städerna på det sättet söker sig ut på landsbygden för att delta i tävlingar och därvid kanske far förbi många gårdar, där bilarna står inställda och där man säkerligen många gånger kunnat åberopa starkare skäl än skyttarna för att få använda bilen under söndagen. Det är med hänsyn härtill som jag klart vill säga ifrån, att jag inte kan tänka mig en uppmjukning av förbudet av det slag som herr Wachtmeister här förordar — om nu söndagsförbudet mot min förmodan och mot mina förhoppningar skulle behöva införas på nytt.

Svar på interpellation om vissa lättnader i söndagskörförbudet

Herr WACHTMEISTER (h):

Herr talman! Jag är fullständigt överens med statsrådet Lange om att sådana körningar som på 20 mil inte är något att eftersträva, och sådana ömmar vi inom skytterörelsen alls inte för. Men det är ju därvidlag fråga om undantagsfall. Och för att en länsstyrelse — ty det är ju dock länsstyrelserna som beviljar körtillstånd — visat litet brist på omdöme finns det ingen anledning till att detta skall gå ut över alla som är lojala. Det är inte bara ett par skyttetransporter det är fråga om, utan det gäller ett mycket stort antal — om än icke så betydande i förhållande till hela antalet skyttar. Det har för färd till fältskjutningar beviljats körtillstånd i 709 fall i hela riket, med undantag för Gävleborgs, Jämtlands och Västerbotens län. Av de i dessa län meddelade tillstånden har 371 avsett enbart fyra fältskjutningar i Gävleborgs län. Men detta är väl länsstyrelsens fel, och då skall man väl giva den en skrapa och inte låta det gå ut över alla skyttar.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Herr Wachtmeister och jag kanske kan enas i förhoppningen om att de som i fortsättningen får körtillstånd till fältskjutningar använder dessa så som vi väntar att Sveriges bilister kommer att utnyttja körmöjligheterna under kommande söndagar. Jag vill också, herr Wachtmeister, tillägga i anledning av Edert första genmäle, att bränslenämnden haft några söndagar på sig under det körtillståndet varit i kraft, och jag är övertygad om att den tiden inte heller har förspillts.

Herr WACHTMEISTER (h):

Herr talman! Jag är fullt överens med handelsministern om vad han nyss sade, och det är inte bara jag utan alla Sveriges skyttar. Vi vill inte vara med

om något missbruk, och det förtroende vi fått har vi också tagit fasta på, i det att vi varit oerhört restriktiva när det från skytteledningarnas sida gällt tillstyrkandet av framställningar. Det har sålunda föreskrivits att det skulle vara samkörning och att man bara finge köra en viss väg fram och tillbaka. Vi kommer också utan tvekan att i fortsättningen vara lika lojala. Mot de fall av illojalitet som förekommit ingriper vi nog själva. Jag skulle vilja inbjuda handelsministern att följa med per cykel eller gående till den första fältskjutningen i mars månad så att han får se hur det kan vara. Här i staden behöver man bara ringa 22 00 00 för att få en bil, men så är det inte på landet, där man kan ha att färdas tre à fyra mil från stationen. Man kanske har en annan syn på saken där. Men jag kan försäkra handelsministern att vi skall vara lika lojala i fortsättningen som vi hittills varit.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Bara ett par ord. Jag hoppas att herr Wachtmeister använder den energi som hans inlägg i dagens debatt onekligen vittnar om till att i fortsättningen övertyga fältskyttarna att verkligen spara på bensinen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord liggande propositioner; och hänvisades därvid

till utrikesutskottet propositionen nr 37, angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Tjeckoslovakien angående reglering av vissa anspråk och fordringar m. m.; samt

till jordbruksutskottet propositionen nr 40, angående anslag för budgetåret 1957/58 till bidrag till väg- och flott-

Interpellation ang. Statens skogsindustriers inköp av råvaror

ledsbyggnader m. m. å skogar i enskild ägo.

§ 7

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets på bordet vilande anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit

dels framställning angående familjepension till vissa änkor efter arbetare vid Tumba bruk,

dels ock framställning om bemyndigande för riksbanken att till Botkyrka kommun försälja ett område av den banken tillhöriga fastigheten Tumba 1^a.

§ 8

Föredrogs och remitterades till statsutskottet den på bordet vilande motionen nr 484, av herr *Hansson m. fl.*

§ 9

Interpellation ang. Statens skogsindustriers inköp av råvaror

Ordet lämnades på begäran till

Herr KILSMO (fp), som yttrade:

Herr talman! Såsom framgått av meddelanden i dagspressen har den enskilda sågverksindustrien i Södermanlands län under den allra senaste tiden ställts inför allvarliga svårigheter till följd av att Statens skogsindustrier börjat uppträda som köpare av råvara inom de för den enskilda industrien naturliga inköpsområdena med prisänbud som legat avsevärt högre än vad de sinsemellan konkurrerande lokala sågverken vågat bjuda. Ingenting är i och för sig att säga om att ökad konkurrens inträder på marknaden. Det anmärkningsvärda är — såsom från sakkunnigt håll göres gällande — att den prispolitik som det statliga företaget bedri-

vit av allt att döma inte förefaller bärkraftig på längre sikt.

De enskilda sågverksföretagen, som redan av andra orsaker mötts av vikan- de råvarutillgångar, ställs nu inför ett allvarligt hot mot sin naturliga råvarubas. Driftinskränkningar med åtföljande arbetslöshet för de anställda hotar. Det bör också uppmärksammas att en utvidgning av den enskilda industriens råvarubas är begränsad även därigenom, att den i stort sett är avstängd från de statliga skogarna, från vilka avverkningarna förbehållits det statliga företaget. Produktionskapaciteten hos de enskilda sågverksföretagen inom området är i och för sig så utbyggd, att dessa skulle kunna försåga all den råvara som här finnes tillgänglig, inklusive den som kan levereras från kronoskogarna. Statens skogsindustriers inskridande på marknaden ter sig inte mindre anmärkningsvärt mot bakgrunden av de likviditetssvårigheter, som detta företag haft och fortfarande har och vilka hittills fått överkommas genom att erforderliga medel ställts till företagets förfogande genom statsmakternas försorg.

Med hänvisning till det här anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta följande frågor:

Anser herr statsrådet, att den prispolitik beträffande inköp av råvara som Statens skogsindustrier visat prov på i Södermanlands län är grundad på företagsekonomiskt bärkraftiga kalkyler och förenlig med det samhällsekonomiskt motiverade syftet om konkurrens på likvärdiga villkor?

Om icke, vilka åtgärder har herr statsrådet för avsikt att vidtaga för att — med bevarande av likvärdiga konkurrensvillkor — undanröja det hot som nu uppkommit mot de enskilda sågverksföretagens drifts- och sysselsättningsmöjligheter?

Denna anhållan bordlades.

Interpellation ang. en redogörelse för senare årens spioneriavslöjanden m. m. — Interpellation ang. åtgärder för underlättande av det kommunala saneringsarbetet

§ 10

Interpellation ang. en redogörelse för senare årens spioneriavslöjanden m. m.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp) erhöill på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Under de senaste åren har åtskilliga spionaffärer avslöjats. Spionfallen i Stockholm och Göteborg har på nytt utlöst diskussion om spionproblemet. Opinionsen blir alltmera upprörd för varje nytt spionfall, som kommer till allmänhetens kännedom.

Det är också irriterande för svenska medborgare att stormaktsgrannen i öster ofta skymtar i spionprocesserna trots vår proklamerade neutralitet. Man väntar i vida kretsar kraftiga diplomatiska aktioner med anledning av vad som skett.

Den största spionaffär som hittills upptäckts i vårt land var 1952, när den Enbomska spionhärvan avslöjades. Det visade sig att denna spionliga i flera år fått ogenerat bedriva sin landsskadliga verksamhet. Som bekant avslöjades huvudpersonen i ligan av en ren tillfällighet. För riksdagen skulle det vara av fundamental betydelse att få närmare upplysningar om vad som gjorts från statsmakternas sida för att förebygga nya spionolyckor efter detta stora spionfall. Sekretessen lägger kanske hinder i vägen för en allsidig information, men något bör kunna meddelas.

I en parlamentarisk församling som vår riksdag bör folkrepresentationen inte sväva i ovisshet om vad som försiggår på detta område och vilka säkerhetsåtgärder som vidtagits för att förhindra spiontrafiken.

Riksdagens ledamöter hyser säkerligen stort intresse för dessa frågor. En redogörelse för spionaffärerna den vanliga interpellationsvägen med debatt är ur allmän synpunkt av mycket stort värde.

Vad som förekommit i spionhänseende och kännedomen om den mörklägg-

ning, som faktiskt skett i samband med avslöjandet av spionfallen, ger vid handen, att riksdagen på ett eller annat sätt borde ha informerats närmare om vad som hänt. En viktig fråga, som borde få en allsidig belysning, är huruvida kontrollen över utländska medborgare, som vistas i riket med arbets- och uppehållstillstånd eller kommer till vårt land för tillfälliga arbetsuppgifter, är tillfredsställande, om säkerhetspolisen och försvarsmyndigheterna har tillräckliga resurser för att skapa en ur säkerhetssynpunkt tillfredsställande bevakning och hur dessa myndigheter samarbetar.

Vårt land bör med alla till buds stående medel värja sig mot den mot oss riktade skadegörelsen, vare sig det sker på det militära eller civila, industritek-niska planet.

En information kring dessa frågor bör verka klaggörande och är i högsta grad angelägen. Det är med hänvisning härtill som jag, herr talman, får anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsministern få framföra följande interpellation:

Är herr statsministern i tillfälle att så långt naturliga sekretesskäl inte hindrar lämna riksdagen en redogörelse för de senare årens spionavslöjanden i vår land och vilka säkerhetsåtgärder, som statsmakterna vidtagit på ett tidigt stadium för att förhindra fortsatt spioneri?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. åtgärder för underlättande av det kommunala saneringsarbetet

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr OLOFSON (fp), som yttrade:

Herr talman! Inom socialdepartementet framlades år 1954 ett betänkande angående saneringsfrågan (SOU 1954: 31). Betänkandet utmynnade i vissa förslag

Interpellation ang. utredningen rörande skydd för modeller och mönster

för att underlätta stadssaneringarna. Sålunda föreslogs ändring av §§ 31, 33 och 45 i byggnadslagen, skapandet av möjligheter för tertiärlån till gårdssaneringar, statliga bidrag till kommunala saneringssubventioner, rätt för kommun att upptaga lån för finansiering av saneringssubventioner, särskilda bestämmelser för amorteringsvillkor för lån, som av kommun upptages i syfte att förvärva fastighet, samt ändrade regler för beläning av flerfamiljshus med även andra lokaler än för bostadsändamål. Betänkandet dryftades ingående vid en av Svenska kommunal-tekniska föreningen den 22—25 mars 1955 anordnad stadsbyggnadsvecka. I ett inledande anförande vid denna konferens konstaterade dåvarande chefen för socialdepartementet, statsrådet Gunnar Sträng, att även om vi i vårt land inte har större sammanhängande områden av slumkarakter, så är ändå saneringsfrågan brännande aktuell.

Av de i utredningen berörda problemen togs vid 1956 års riksdag endast frågan om beläningsreglerna för flerfamiljshus med även andra lokaler än för bostadsändamål upp till behandling. Visserligen har kreditransonering och investeringsbegränsningar försvårat den särskilt ur social synpunkt ytterst önskvärda saneringen, men med till buds stående resurser borde ändå en hel del kunna göras, i all synnerhet om de berörda kommunerna av staten kan få något av den hjälp, som de av utredningen förordade åtgärderna innebär, även om ett par av dessa åtgärder varit föremål för kritik i remissyttrandena och därför måhända bör ges en något annan utformning.

Med hänvisning till det anförda anhålles härmed om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande interpellation:

Är det herr statsrådets avsikt att på grundval av saneringsbetänkandet (SOU 1954: 31) fortsätta arbetet på åtgärder, 2 — Andra kammarens protokoll 1957. Nr 4

som är ägnade att underlätta det kommunala saneringsarbetet, och när är i så fall förslag till riksdagen i saken att vänta?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Interpellation ang. utredningen rörande skydd för modeller och mönster

Herr LÖFGREN (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Med anledning av bifall till motion vid 1954 års riksdag begärdes genom skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 mars 1954 att en allmän utredning rörande skydd för modeller och mönster skulle tillsättas.

Som svar på en enkel fråga av mig meddelade herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 29 april 1955, att han icke då kunde närmare ange tidpunkten för tillsättandet av ifrågavarande utredning men att han ansåg det välgrundat att i varje fall avvakta auktorsrättskommitténs förslag till upphovsmannarätt.

Auktorrättskommitténs betänkande föreligger sedan föregående år, och av detta betänkande framgår beträffande mönsterskyddet endast att en särskild utredning bör upptaga dessa spørsmål till behandling.

Betydelsen av att den av riksdagen begärda utredningen tillsättes snarast möjligt synes mig i praktiken visa sig alltmer påtaglig. Förutom vad jag tidigare anført i denna angelägenhet vill jag påtala den allvarliga konsekvens av nu rådande förhållanden inom modell- och mönsterskyddets område som ligger däri, att i och för sig värdefulla idéer och tillverkningsuppslag ej leder till förverkligande på grund av att tillverkare ej kan påtaga sig kostnader, som är en realitet för pionjären men vars motvärden är öppna för ostraffad stöld från plagiatörers sida. Få företagare är förunnade en sådan ekonomisk stabilitet i dagens företagsklimat, att de

Interpellation ang. överkörningsriskerna vid transport av skolbarn. — Interpellation ang. en särskild sjömansskatt

kan leva på hedern av att vara ledande och se sina alster konsekvent efterbildade.

Då det nu snart är tre år sedan riksdagen hos Kungl. Maj:t anhöll om den av mig åsyftade utredningen och auktorsrättskommitténs betänkande föreligger sedan föregående år samt med hänvisning till vad jag här ovan ytterligare anfört, får jag härmed anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att ange, när den av riksdagen genom skrivelse av den 27 mars 1954 begärda utredningen rörande skydd för modeller och mönster kommer att tillsättas?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Interpellation ang. överkörningsriskerna vid transport av skolbarn

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAFSSON i Mem (bf), som yttrade:

Herr talman! Genom rationalisering av landsbygdens skolväsende och genom kommande förlängning av skolplikten blir det allt fler barn som måste transporteras till sina skolor genom särskilt anordnad skolskjuts. Alltför ofta händer olyckor i samband med dessa transporter. En typ av sådana olyckor uppstår, då skolbuss eller skolbil stannat för elevernas på- eller avstigande och passerande fordon skadar eller dödar barn som springer över vägbanan.

Olyckor av denna typ uppväcker självfallet stor förstämning bland målsmän, kamrater och lokala skolmyndigheter. De förstorar också de svårigheter som ofta förefinnes, då det gäller att få förståelse för en rationell lösning av skolväsendet i glesbygderna.

Måhända borde övervägas att fordon,

varmed skolskjuts utföres, skulle ha särskild markering med innebörd att passerande fordon ålades att starkt begränsa hastigheten eller stanna.

Med anledning av vad här anförts anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att eliminera överkörningsriskerna vid transport av skolbarn?

Denna anhållan bordlades.

§ 14

Interpellation ang. en särskild sjömansskatt

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr SENANDER (k), som anförde:

Herr talman! Frågan om en särskild sjömansskatt är ett spörsmål som varit aktuellt sedan många år tillbaka. Redan år 1924 gjordes en framställning från sjöfolkets sida att fartygsbefälhavare vid sjömäns avmönstring skulle verkställa avdrag för skatt med viss procent av lönen. Sedermera har frågan upprepade gånger förts fram i riksdagen. Åtskilliga utredningar har ävenledes sysslats med saken. Något annat resultat än att frågan lösts för *ulländska* sjömän på svenska fartyg har icke åstadkommit.

Frågan befinner sig nu på nytt under utredning. Det förefaller emellertid som om utredningen i fråga icke kommer att framlägga förslag i sådan tid, att detsamma kan läggas till grund för proposition vid årets riksdag. I varje fall finns icke sjömansbeskattningen med i årets förteckning över sannolika eller eventuella propositioner från finansdepartementet.

Förhållningen av frågans lösning har medfört allvarliga konsekvenser för be-

Interpellation ang. Statens skogsindustriers inköp av råvaror

manningen av den svenska handelsflottan. Svenskt sjöfolk lämnar i stor utsträckning sjöfartsnäringsen. En av de främsta anledningarna är den ofördelaktiga beskattning, som svenska sjömän får vidkännas. Förhållandet har lett till att utländska sjömän i ett antal av cirka 8 500 eller mellan 35 och 40 % är anställda i vår handelsflotta. Om dessa är skattskyldiga till Sverige erlägger de särskild sjömansskatt. De svenska sjömännen däremot beskattas som övriga medborgare, trots att de inte på långt när i samma utsträckning som dessa kan utnyttja de förmåner samhället bjuder.

Det är uppenbart att sjöfolket har speciella skatteproblem. Svårigheter med deklarationer åstadkommer att skönstaxeringar och restskatter förekommer i mängd. Nära 70 % av Svenska sjöfolksförbundets medlemmar seglar i huvudsak mellan utrikes orter. De svårigheter att deklarera som uppstår enbart av denna anledning är lätt att inse.

Såsom jag förut sagt driver skattekrånglet och de höga skatterna bort de svenska sjömännen från den svenska sjöfarten, medan utlänningar, som slipper lindrigare undan i skattehänseende, intar deras platser. Många svenska sjömän går över till de beryktade Panamafartygen därför att de där praktiskt taget slipper beskattning. Det råder intet tvivel om att en förnuftig skattereform för sjöfolket snabbt skulle åstadkomma en vändning till det bättre och resultera i att svenska fartyg i större utsträckning finge svenska besättningar. Inte minst ur säkerhetssynpunkt är fördelen härav påtaglig.

Uppmärksammas bör att de norska sjömännens skattefråga blivit löst på ett till synes acceptabelt sätt. Det är desto mera anmärkningsvärt att vårt land, trots år av utredningar och undersökningar, icke hunnit genomföra reformen, som relativt sett är av mindre kostnadskrävande art.

Därest det icke är möjligt att få till stånd ett definitivt avgörande av frågan vid årets riksdag, bör enligt min mening en provisorisk lösning ske. Statsmakterna skulle därmed visa att de uppskattar sjöfolket även i andra avseenden än som objekt för beskattning.

Med hänvisning till vad jag nu sagt anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att, därest förslag till definitiv lösning av frågan om en särskild sjömansskatt icke kan framläggas i år, ta initiativ till en provisorisk lösning vid innevarande riksdags vårsession?

Denna anhållan bordlades.

§ 15

Interpellation ang. Statens skogsindustriers inköp av råvaror

Herr **LOTHIGIUS** (h) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Statens skogsindustrier driver ett sexramigt sågverk i Laxå. Meningen med detta sågverks uppbyggnad torde ha varit att taga vara på det överskott av timmer, som ansågs föreligga i Laxås omgivning och då främst på domänverkets skogsmarker. De bedömningar som låg till grund för uppfattningen, att ett sådant överskott förelåg, har icke visat sig stämma med de faktiska förhållandena.

Sågverket får nu icke den mängd råvara som det kan tillgodogöra sig, varför man vidgat sitt inköpsområde ända upp till 200 km från förädlingsstället. Ett särskilt inköpskontor har också upprättats i Katrineholm, vilket visar att man nu tvingas mera permanent göra omfattande inköp även hos de privata skogsägarna. De områden på vilka nu Statens skogsindustrier bedriver sina inköp torde kunna betecknas som underskottsområden, där det redan finns ett flertal väl utbyggda och moderna

Interpellation ang. taxebestämmelserna vid helautomatisering av telefonförbindelserna på landsbygden

verk såväl i Skogsägarföreningens som i privat regi. Normalt har dessa industrier producerat omkring 40 000 standards sågad vara hämtad från närliggande områden. 1955 efter stormfällningen producerades 56 000 standards, medan den verkliga produktionskapaciteten är beräknad till 78 200 standards.

Här föreligger alltså normalt ett underskott på 38 000 standards, vilket dessa företag har svårt att täcka från ur ekonomiska synpunkter lämpliga inköpsområden. Med stort bekymmer ser nu dessa industrier hur den förefintliga bristen på råvaran riskerar att ställa dem inför nödvändigheten av en stark inskränkning av verksamheten med ty följande risk för arbetslöshet. Detta bekymmer ökar ytterligare genom att Statens skogsindustrier redan inköpt och ytterligare planerar inköp av råvara inom berörda trakter.

Det kan dessutom icke vara försvarligt att ett statligt bolag i dessa oljebristens tider fraktar råvara upp till 200 km, när denna i verkligheten kan förädlas på närmare håll. Förutom detta är det ytterst tvevelaktigt, om dessa dyra fraktkostnader är ekonomiskt lönande.

Ur skogsägarsynpunkt kan det icke vara någon fördel med denna ordning, då tillräckligt stor konkurrens redan förefinnes om råvaran. Det blir nämligen skogsägarna som blir lidande, om Statens skogsindustrier — på icke ekonomisk grund — lyckas konkurrera ut såväl Skogsägarföreningen som den enskilda sågverksindustrien och bli allenarådande inom detta område.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet uppmärksammat att Statens skogsindustrier — ASSI — till sitt med hänsyn till råvarutillgången överdimensionerade sågverk i

Laxå tar råvaran från områden, som ligger cirka 20 mil från förädlingsorten och som, även utan de statliga inköpen, kan betraktas som råvaruunderskottsområde för där befintliga förädlingsindustrier?

2. Anser herr statsrådet att den av Statens skogsindustrier här förda inköspolitikerna är försvarbar ur företagssynpunkt och med hänsyn till det nuvarande bränsleförsörjningsläget?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Interpellation ang. taxebestämmelserna vid helautomatisering av telefonförbindelserna på landsbygden

Ordet lämnades på begäran till

Herr HEDIN (h), som anförde:

Herr talman! Omläggning till automatlös drift, vilken är avsedd att genomföras för landets hela telefonförbindelsenät, har i den utsträckning arbetena färdigställts inneburit stora fördelar, inte minst i rationaliseringshänseende. Abonnenterna har i betydande utsträckning tillgodoförts en rad förbättringar, vilket ur servicesynpunkt måste betecknas som glädjande.

För många abonnenter, speciellt på landsbygden, har emellertid omläggningen kommit att medföra en icke oväsentlig kostnadsfördyring. Tidigare medgavs i regel inom samma taxeoMRÅDE 300 samtal per kvartal med obegränsad samtalstid, varvid samtal som icke utnyttjats räknades abonnenten till godo under den återstående tiden av året.

För närvarande är samtalstiden obegränsad endast inom varje stationsområde, vilket på landsbygden ofta omfattar ett fåtal abonnenter. Enligt nu gällande taxebestämmelser debiteras samtal till angränsande stationer inom samma taxeoMRÅDE med 6 öre per period om 6 minuter. Förhållandet innebär en

Interpellation ang. rimligare villkor beträffande vissa varusändningar av trädgårdsprodukter

orättvisa gentemot landsbygden, mer markerad ju mindre stationerna är.

Vid övergången till helatomatisk trafik har rikssamtalen förbilligats avsevärt, enligt uppgift 30 å 40 %, medan lokalsamtalen för många blivit dyrare, även om hänsyn togs till att abonnemangsvgiften sänkts från 130 till 86 kronor per år och även om samtalens längd ej överstiger en period.

Enligt min mening borde fördelningen av abonnemangsvgifterna och taxorna för olika samtal vara sådan, att kostnaden för den enskilde vid helautomatiseringen ej blir högre än tidigare, såvitt samtalens längd ej övergår en period. Därutöver borde upprepad periodräkning ej förekomma mellan stationer och tätort som utgör vederbörande abonnenters huvudsakliga intresseområde, d. v. s. där befolkningen som regel har merparten av sina affärer och förrättningar. Helst skulle trafiken inom hela taxeområdet, liksom tidigare, vara fri, d. v. s. utan upprepad periodräkning.

Då nuvarande taxebestämmelser innebär en försämring för landsbygden har de rönt missnöje på många håll. Såvitt jag vet är med anledning därav frågan under utredning inom telestyrelsen. Det vore enligt min mening värdefullt, om här påtalade missförhållanden snarast kunde rättas till och frågan lösas så, att landsbygdens abonnenter ej åsamkas ökade kostnader för telefoninnehav. Detta är av betydelse för att minska isoleringen och öka trivseln på landsbygden.

Med stöd av det som anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor:

1) Har herr statsrådet uppmärksammat att nuvarande taxebestämmelser vid helautomatisering missgynnar landsbygden såväl i förhållande till tätorterna som i förhållande till tidigare taxebestämmelser?

2) Vill herr statsrådet i så fall medverka till att eliminera de försämringar i kostnadshänseende för den enskilde, som för stora delar av landsbygden blivit följden av automatiseringen?

Denna anhållan bordlades.

§ 17**Interpellation ang. rimligare villkor beträffande vissa varusändningar av trädgårdsprodukter**

Herr HANSSON (bf) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! För trädgårdsnäringen spelar transportapparaten en synnerligen betydande roll. Både odling och handel är i hög grad beroende av att dess produkter kan nå avnämarna snabbt, tillförlitligt och till rimlig fraktkostnad.

Järnvägsfrakter är, i varje fall för blommor och när det gäller längre avstånd, i huvudsak det enda som kan komma i fråga. Statens järnvägar uppfyllde också tidigare ovannämnda nödvändiga transportvillkor. Med beaktande av trädgårdsnäringens krav medgavs nämligen transport av levande blommor som *ilgods* i vissa snälltåg.

Med motivering att sändningarna av levande blommor skulle utgöra en betydande orsak till tågförseningar beslöt SJ den 26 maj 1955, att levande blommor endast såsom *expressgods* finge transporteras med snälltåg. Detta betydde en fraktfördyring med ca 400 procent.

Denna prohibitiva fraktfördyring fick alltså belasta avsändarens fraktkonto, därest han inte valde att i stället sända sina blommor med *ilgods*. Åtgärden från SJ:s sida ledde till allvarliga konsekvenser för ifrågavarande yrkeskategorier. Anlitande av *ilgodstågen* innebar väsentliga försämringar. Inlämningstiderna måste sättas så tidigt på dagen att trafikanterna endast med yttersta svårighet kan hinna att få i väg godset.

Interpellation ang. rimligare villkor beträffande vissa varusändningar av trädgårdsprodukter

Anslutningsmöjligheterna till andra linjer blev sämre, varigenom väntetiden på övergångsstationerna ökas och senare ankomsttid till bestämmelseorten ofta blir resultatet. Frostriskerna har ökat oerhört i sammanhanget.

Ett av försäkringsbolagen, Europeiska varu- och resgodsförsäkringsaktiebolaget, har utbetalat skadeersättning för frostskador å blomsändningar enligt följande:

Kalenderår	Skadebelopp kronor
1952	34 338:—
1953	40 673:—
1954	26 995:—
1/10 1955—22/2 1956	206 834:—

Utöver ovannämnda enorma ökning av frostskador får räknas förluster i form av konditionsförsämring och sannolikt förhöjda försäkringspremier.

Samtidigt som förhållandena för de inhemska yrkesgrupperna försämrats har den utländska konkurrensen förstärkts. Bl. a. befordras blommor från Danmark som *ilgods* i den direkta vagnen från Köpenhamn till Stockholm i tåg nr 2, som avgår från Malmö kl. 0.25. Även om detta har sina praktiska skäl från SJ:s sida innebär det emellertid för svenska odlare den egendomliga effekten, att blommor kan inlämnas i Köpenhamn vid senare klockslag än vad som är möjligt i Sverige och likväl komma fram t. ex. till Stockholm samtidigt med svenska sändningar och dessutom till betydligt billigare frakt. Svenska blommor i samma tåg belägges med *expressgodsfrakt* med den våldsamma fördyring som förut nämnts.

Ett rimligt krav borde därför vara att åtminstone snälltåget nr 12, som avgår från Malmö till Stockholm kl. 22.00, finge användas för blomsändningar som *ilgods*. Trädgårdsnäringsens trafikanter skulle genom ett sådant tillmötesgående från Statens järnvägars sida inte erhålla någon speciell favör framför andra

trafikanter utan endast ett likaberättigande med dessa.

Med hänvisning till ovanstående hemställas om andra kammarens tillåtelse att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande interpellation:

Kan herr statsrådets medverkan påräknas för att bereda rimligare villkor beträffande vissa varusändningar av trädgårdsprodukter?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Tillkännagavs, att till kammaren överlämnats följande Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 41, angående fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m.,

nr 44, med förslag till lag angående upphävande av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, m. m.,

nr 45, rörande ratifikation av skiljedomskonvention mellan Sverige och Grekland,

nr 46, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.,

nr 47, angående fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva visst undantag från gällande villkor för åtnjutande av rätt till varvsindustrirestitution,

nr 48, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift,

nr 51, med förslag till lag om ändrad lydelse av 292 § lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse m. m., och

nr 52, angående försäljning av vissa under tullverkets förvaltning stående fastigheter i Haparanda stad.

Dessa propositioner bordlades.

§ 19

Anmäldes följande till herr talman-
nen under sammanträdet avlämnade
motioner i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition, nr 38, angående vissa frå-
gor rörande åldringsvården, nämligen
nr 485, av herr *Ståhl*,
nr 486, av fru *Lindskog*,
nr 487, av herr *von Friesen m. fl.*,
nr 488, av fröken *Vinge* och herr
Nihlfors,
nr 489, av fru *Boman m. fl.*, samt
nr 490, av fröken *Höjer m. fl.*
Dessa motioner bordlades.

§ 20

Till bordläggning anmäldes
statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar rörande egentliga statsutgif-
ter för budgetåret 1957/58 under första
huvudtiteln, avseende anslagen till
kungl. hov- och slottsstaterna,

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts
i statsverkspropositionen gjorda fram-
ställning om anslag för budgetåret
1957/58 till oförutsedda utgifter,

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående utgifter å tilläggs-
stat II till riksstaten för budgetåret
1956/57, i vad propositionen avser justi-
tiedepartementets verksamhetsområde,

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående utgifter å till-
läggsstat II till riksstaten för budget-
året 1956/57, i vad propositionen avser
socialdepartementets verksamhetsom-
råde,

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående utgifter å till-
läggsstat II till riksstaten för budget-
året 1956/57, i vad propositionen avser
ecklesiastikdepartementets verk-
samhetsområde, och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående utgifter å till-
läggsstat II till riksstaten för budget-
året 1956/57, i vad propositionen avser
inrikesdepartementets verksamhets-
område;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående godkännande av
avtal mellan Sverige och Japan för und-
vikande av dubbelbeskattning och för-
hindrande av skatteflykt beträffande
inkomstskatter,

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående godkännande av
avtal mellan Sverige och Italien för
undvikande av dubbelbeskattning och
för reglering av vissa andra frågor be-
träffande skatter å inkomst och förmö-
genhet,

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående godkännande av
avtal mellan Sverige och Italien för
undvikande av dubbelbeskattning be-
träffande skatter å kvarlåtenskap, och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
om ändrad lydelse av 5 § och 8 §
1 mom. tulltaxeförordningen den 4 ok-
tober 1929 (nr 316), m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd gransk-
ning av justitieombudsmannens ämbets-
förvaltning, och

nr 2, i anledning av verkställd gransk-
ning av militieombudsmannens ämbets-
förvaltning; samt

trede lagutskottets utlåtande nr 2, i
anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående anslag ur kyrkofonden till ex-
tra utgifter.

§ 21

Herr talmannen meddelade, att herr
Ahlberg, som vid kammarens samman-
träde den 12 januari med läkarintyg
styrkt sig tills vidare vara hindrad att
deltaga i riksdagsgöromålen, denna dag
åter intagit sin plats i kammaren.

§ 22

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.52.

In fidem
Gunnar Britth

Tisdagen den 12 februari

Kl. 16.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Minnesord över avlidnen ledamot av kammaren

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN** öppnade sammanträdet med följande ord:

Sedan kammaren sist var samlad har budet ingått att ledamoten av kammaren David Hall avlidit efter en tids sjukdom.

Hall invaldes i riksdagen år 1932. Han har verkat inom banko- och statsutskotten och tillvunnit sig allmän aktning för sin kunnighet och självständighet. Som mångårig ledamot av bankofullmäktige hade han tillfälle att tränga djupt in i de samhällsekonomiska spörsmålen. Kammaren lyssnade också med stort intresse till hans debattinlägg i dessa frågor. Under en kort tid år 1948 tillhörde han statsrådet.

I sitt hemlän var Hall ordförande i landstinget.

Hall efterlämnar bland oss minnet av en dugande och kunnig ledamot, som var allmänt aktad i kamratkretsen. Vi lyser frid över hans minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 2

Justerades protokollet för den 6 innevarande februari.

§ 3

Svar på fråga ang. nedbringande av antalet icke expedierade och oavgjorda besvärsmål hos statens hyresråd

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ERICSSON**, som yttrade:

Herr talman! Herr Carlsson i Stockholm har frågat mig om jag vill ta initiativet till erforderliga åtgärder för att nedbringa balansen av icke expedierade och oavgjorda besvärsmål hos statens hyresråd samt i syfte att förekomma att ny eftersläpning uppstår, t. ex. genom viss tillfällig personalförstärkning samt utfärdande av en arbetsordning för hyresrådet.

I anledning härav vill jag nämna, att antalet oavgjorda besvärsmål hos hyresrådet år 1953 var betydande — det uppgick då till närmare 3 000 — men att det sedan successivt har minskat. Balansen utgjorde vid det senaste årsskiftet 2 258 och den 9 februari i år 2 080 mål. I slutet av 1953 och mitten av 1954 gjorde hyresrådet framställningar om förstärkning av organisationen. I första hand begärdes att ytterligare en heltidsanställd ordförandesuppleant skulle få knytas till rådet, i andra hand att antalet tillfälligt tjänstgörande ordförandesuppleanter skulle ökas med fyra. Bl. a. på grund av att hyresregleringen då var föremål för översyn valdes det senare alternativet. Regeringen medgav sålunda den begärda ökningen av antalet tillfälligt tjänstgörande ordförandesuppleanter.

Då frågan om förstärkning av hyresrådets organisation behandlades 1954, var syftet att bringa ned arbetsbalansen till vad som betraktades som normalt, d. v. s. ca 1 500 mål. Som nämnts omfattar balansen f. n. drygt 2 000 mål. Enligt vad jag under hand erfarit har hyresrådet för avsikt att inkomma med framställning om sådan förstärkning av organisationen, som krävs för att inne-

Svar på fråga ang. nedbringande av antalet icke expedierade och oavgjorda besvärsmål hos statens hyresråd

varande år nedbringa balansen till vad som anses normalt.

Enligt vad jag vidare inhämtat från hyresrådet har numera betryggande åtgärder vidtagits i syfte att effektivisera tillsynen av målens behandling, så att icke onödiga dröjsmål uppstår.

Härpå anförde:

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för socialdepartementet för det snabba svaret på min fråga.

Som ordförande i affärsidkarsektionen av hyresgäströrelsen har jag sedan många år kommit i kontakt med den nu aktuella frågan om dröjsmålen med utslag i hyresrådet, men vid varje sådant tillfälle har jag fått lugnande försäkringar. Det var därför, när JO:s promemoria till statens hyresråd för några dagar sedan refererades i pressen, en stor överraskning för mig att balansen, eftersläpningen, var så stor som den i verkligheten är. Av två skäl reagerade jag spontant emot denna stora balans. Dels gjorde jag det därför att balansen innebär att berörda parter i respektive hyresmål får vänta orimligt lång tid, vilket skapar ovisshet och många gånger praktiska besvärligheter. Dels var min reaktion föranledd av — en sak som jag här givetvis inte skall beröra — det av JO förordade åtalet. Jag kan emellertid inte låta bli att göra den reflexionen att den eftersläpning, som är anledning till anmärkningen mot en enskild tjänsteman, till icke ringa del är att söka i den för stora arbetsbördan och därmed sammanhängande omständigheter.

Den promemoria från JO till statens hyresråd som jag här omnämnt har ju utförligt refererats i pressen, och jag skall därför inte alls redogöra för den i promemorian påtalade balansen och eftersläpningen. Tillåt mig bara erinra

om uppgiften att utslag i avgjorda mål tagit en tid av sex månader och mera och att det förflutit fem—nio månader från det att ett ärende inkommit till hyresrådet och till dess föredragning skett.

Härutöver vill jag, herr talman, endast anföra några korta reflexioner. Enligt den förut omnämnda promemorian till hyresrådet skrev hyresrådet i december 1953 — såsom också statsrådet här erinrat om — till Kungl. Maj:t och redogjorde för balansen samtidigt som man såsom en framkomlig väg att klara denna balans anvisade tillsättande av ytterligare en heltidsanställd ordförandesuppleant. I maj 1954 utvecklade hyresrådet ytterligare skälen för denna framställning, men föreslog då som ett alternativ till det tidigare, att fyra nya ordförandesuppleanter med tjänstgöring på fritid skulle tillsättas. Kungl. Maj:t har, såsom statsrådet framhållit, gått in för det senare alternativet.

När det gäller arbetsuppgifter av så krävande art som det här är fråga om och då dessutom rådets ledamöter endast tjänstgör på fritid mot ett fastställt lågt sammanträdesarvode, måste det helt naturligt uppstå betydande svårigheter att hinna med arbetet. Utvecklingen avspeglas också i den promemoria från JO som jag här tidigare berört. För min del vill jag starkt ifrågasätta om man inte bör ta under omprövning att öka ut den ordinarie personalen på bekostnad av dem som nu tjänstgör på fritid, ett system som ju tillämpas i mycket stor utsträckning. Effektiviteten torde under alla förhållanden bli betydligt bättre. Extrapersonalen är ju dock helt beroende av vilka tider som den har möjlighet att tjänstgöra, och det ställer sig mycket svårt att samordna flera personers fritid till någorlunda regelbundna tjänstgöringsdagar. Om man tar hänsyn till effektiviteten i arbetet, torde kostnaderna inte behöva bli så mycket större, om man i stället

Svar på interpellation ang. de kvarvarande svenskätlingarna i Gammal-Svenskby får fast anställd personal. Kanske denna anordning på lång sikt till och med skulle ställa sig billigare.

Får jag tolka herr statsrådets svar i detta avseende så, att herr statsrådet ställer sig välvillig till hyresrådets signalerade framställning om förstärkning? I så fall är jag nöjd. Men statsrådet säger ingenting i denna sak utan refererar bara hyresrådet utan eget yttrande. Jag vore därför tacksam att få ett förtydligande på den punkten och få veta om herr statsrådet, när framställningen från hyresrådet kommer, vill ställa sig positiv till densamma.

När det sedan gäller arbetsordningen, som också har varit föremål för diskussion, kan jag icke underlåta att framhålla det egendomliga i att hyresrådet existerat under så många år — ända sedan 1942 — utan att en verklig arbetsordning utfärdats. Det torde vara angeläget att få en sådan; det visar ju tydligt vad som förekommit. Det är därför med tillfredsställelse jag tar del av statsrådets svar, där han säger, att hyresrådet nu har vidtagit betryggande åtgärder i syfte att effektivisera tillsynen av målens behandling, så att icke onödiga dröjsmål uppstår.

Jag förstår alltför väl att svårigheterna att utarbeta en arbetsordning är hart när oöverkomliga, när man icke har grepp om den personal som skall fullfölja de i arbetsordningen preciserade uppgifterna. De enskilda ledamöterna kan inte binda sig för tjänstgöring vissa bestämda tider och dagar eller visst antal timmar. Arbetet måste samordnas praktiskt taget från dag till dag. Men trots detta synes det mig ändå vara möjligt att fastställa vilka uppgifter som åvilar var och en och vederbörandes reserver, vilka tidsfrister som kan komma i fråga, hur kontrollen skall ordnas o. s. v. Det är i detta syfte jag vädjar till herr statsrådet att nogsamt följa denna sak i fortsättningen för undvikande av en upprepning av vad som nu skett.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Det var strängt taget onödigt att jag begärde ordet i anledning av herr Carlssons anförande, eftersom han poängterade att mitt svar innehöll ett besked om att åtgärder vidtagits för att bringa ned den balans som föreligger. Men det kan hända, att kammarens ledamöter inte fick den uppfattningen, att man helt skulle kunna få bort denna balans. Det kan därför vara angeläget att erinra om vad jag framhöll, nämligen att under siffran 1 500 mål kan man knappast tänka att komma. Efter vad jag erfarit från hyresrådet har man där den uppfattningen, att det skall vara möjligt att med viss personalförstärkning under innevarande år avarbeta den överskjutande delen av målen, så att man kommer fram till denna »normala» siffra. Jag finner det angeläget att slå fast detta. Jag instämmer vidare med herr Carlsson däri, att det är svårt att få personal av den kvalificerade art som det här är fråga om, men vi får väl hoppas att det skall kunna lyckas.

Herr Carlsson sade, att jag bara antydde eller refererade vad hyresrådet sagt i sin framställning om personalförstärkning men inte gav eget besked. Jag vill gärna betyga, att för mig personligen är det av stort intresse, att allmänheten får sådan service som kan vara berättigad, d. v. s. att den inte behöver vänta mer än nödvändigt på expeditionen av beslut som fattas. Det har nu vidtagits sådana åtgärder, att man har överblick över hur besluten ligger till och när de effektueras. Det tror jag är en väsentlig sak att beakta i detta sammanhang.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. de kvarvarande svenskätlingarna i Gammal-Svenskby

Chefen för socialdepartementet, herr

Svar på interpellation ang. de kvarvarande svenskätlingarna i Gammal-Svenskby

statsrådet ERICSSON, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Rimmerfors har riktat följande frågor till statsministern:

1. Vill regeringen lämna kammaren en redogörelse för vad som hittills åtgjorts från statsmakternas sida för att möjliggöra överförandet till Sverige av de kvarvarande svenskätlingarna i Gammal-Svenskby?

2. Är det regeringens avsikt att vidtaga några omedelbara åtgärder för att påskynda genomförandet av denna av ifrågavarande folkgrupp ivrigt åstundade invandring?

Då frågor som rör omhändertagande här i landet av utländska medborgare i första hand handlägges inom socialdepartementet, ankommer det närmast på mig att svara på frågorna.

Den nu aktuella frågan om överförande av ytterligare svenskbybor från Sovjetunionen till Sverige underställdes Kungl. Maj:t i en skrivelse från socialstyrelsen den 26 oktober 1956. I skrivelsen uppgavs, att f. d. svenskbybor, som nu bor i Sverige, hade ansökt hos statens utlänningskommission om inresevisum för vissa i Sovjetunionen bosatta släktingar. Det gällde uppskattningsvis 130 personer. I enlighet med praxis i sådana fall hade man från utlänningskommissionens sida begärt, att ansökningarna skulle vara åtföljda av förbindelse från sökanden att sörja för vederbörandes uppehälle här i landet. I många fall hade en sökande lämnat garanti för flera personers uppehälle. Inom kommissionen hade man inte närmare prövat dessa garantiers bärkraft, men med hänsyn till vidden av de förpliktelser, som åtskilliga sökande hade påtagit sig, syntes det knappast troligt att de skulle kunna uppfylla förpliktelserna. Utlänningskommissionen ansåg emellertid i princip, att ansökningarna borde bifallas, och den uppfattningen delades av socialstyrelsen. Socialstyrelsen ansåg statens medverkan erforder-

lig för svenskbybornas emottagande samt för deras bostads- och arbetsplacering i Sverige och förklarade sig villig att åtaga sig uppdraget att ordna med detta.

Över socialstyrelsens framställning avgav arbetsmarknadsstyrelsen utlåtande den 24 november 1956.

Inom socialdepartementet har där- efter undersökts frågan om svenskbybornas överföring och omhändertagande. I likhet med utlänningskommissionen och socialstyrelsen har jag ansett, att försörjningsförpliktelserna måste övertas av det allmänna i den mån de inte kan fullgöras av deras härvarande släktingar. Resekostnaderna för svenskbyborna beräknas också få bestridas av statsmedel. Vid bedömandet av svenskbybornas omhändertagande har hänsyn jämväl måst tagas till invandringen av flyktingar och andra. Jag vill bl. a. erinra om den stora ungerska flyktingströmmen, som under vintermånaderna berett vissa svårigheter vad gäller arbetsplaceringen. Ett överförande av svenskbyborna först under vårens lopp skulle väsentligt underlätta möjligheterna för dem att snabbt få arbete.

Olika överväganden i fråga om svenskbybornas omhändertagande har givetvis tagit en viss tid. Kungl. Maj:t har emellertid den 8 februari 1957 uppdragit åt vederbörande myndigheter att vidtaga åtgärder för överföringen och omhändertagandet av dem. Samtidigt har beslut fattats om överförande av ytterligare flyktingar från Mellan-Europa.

Härefter anförde:

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för socialdepartementet för svaret på min interpellation rörande gammalsvenskbyborna. Mitt tack gäller inte bara interpellationssvaret här i dag utan i om möjligt ännu högre grad det svar som gavs genom konseljbeslutet i fredags. Jag

Svar på interpellation ang. de kvarvarande svenskättlingarna i Gammal-Svenskby

sätter emellertid värde på att statsrådet velat inför riksdagen redovisa frågans behandling, trots att den redan i sak är besvarad genom beslutet, att dessa svenskättlingar får komma till vårt land, om vägen kan öppnas för dem.

Min fråga för tre veckor sedan var framsprungen ur en oro, som vecka för vecka och dag för dag blev allt djupare, när vi märkte hur avgörandet dröjde. Gammalsvenskbyborna och deras vänner här i landet började onekligen frukta att Kungl. Maj:t glömt bort den lilla svenska folkspillran där borta i Ukraina. Det finns formuleringar i statsrådets svar i dag som ger vid handen att regeringen själv är medveten om att »övervägandena tagit en viss tid». Detta kan man utan överdrift säga. Det har gått över ett halvt år sedan de ryska myndigheterna ställde i utsikt att svenskättlingarna skulle få resa hem, om de kunde få svenskt inresevisum, och det är snart fyra månader sedan frågan lades på regeringens bord. Svenskbyborna har fruktat att ett så långt dröjsmål skulle kunna äventyra den ryska beredvilligheten. Man kunde ju där borta få den uppfattningen, att vår regering i grund och botten var likgiltig för svenskbybornas problem, en uppfattning som jag inte på något sätt hyser för egen del. Den uppfattningen på ryskt håll skulle kunna leda till att deras beredvillighet torkade in. Man kan ju inte gärna i det stycket ställa större krav på ryska regeringen än på den svenska. Det gäller dock våra stamfränder, som talar vårt språk och som har så gott som alla sina anhöriga här i vårt land. Vi skall minnas att det är fråga om så nära släktingar som föräldrar, barn och syskon.

Ingen av oss skulle naturligtvis vilja ta ansvaret för en sådan handläggning av ärendet, att hemförandet av denna svenska folkspillra äventyrades och en dörr, som stod åtminstone halvöppen, för alltid stängdes. Ingen kan önska hetare än jag, — och jag vet att mina

känslor i det stycket delas av kammaren — att regeringens besked inte skall visa sig ha kommit för sent. Det har meddelats att man bland gammalsvenskbyborna börjat ge upp hoppet. Sveriges representation i Ryssland bör givetvis hållas underkunnig om — och naturligtvis låta de ryska myndigheterna förstå — hur stort värde Sverige sätter på det ryska löftet att ge svenskättlingarna utresetillstånd och hur angeläget det är för oss att hemförandet inte ytterligare fördröjes.

I sakfrågan utgår jag ifrån att regeringen i sitt beslut verkligen har det svenska folket bakom sig. Vi menar att vi borde ha råd att ta emot också den kvarvarande gruppen av gammalsvenskbybor.

Det är naturligt om oron och spänningen inför de närmaste veckornas utveckling är störst bland svenskbyborna själva, både bland dem som dröjer kvar i den lilla pilträdsbyn vid Dnjepr och bland de nu över tusentalet före detta gammalsvenskbybor, som sedan ganska länge är aktade svenska medborgare. Deras överflyttning i slutet av 1920-talet betraktades, som vi minns, som ett ganska vågsamt experiment. I dag vet vi, att det slog väl ut. Gammalsvenskbyborna har gjort heder åt sitt nya hemland. Inte minst därför har deras oro för sina anhöriga där borta i Ukraina, en oro som blivit mera påtaglig sedan 1947, också blivit vår oro och vårt bekymmer. Vi har under de gångna månaderna inte kunnat undgå att dela deras förvåning och någon gång t. o. m. deras bitterhet över att ingenting skedde.

Kanske skall man inte klandra denna deras inställning. Nu delar vi deras glädje. Det är vår varma förhoppning, att Ryssland nu skall hålla sitt ord och låta en svensk ambassadelegation eller eventuellt ryska Röda korset i samarbete med svenska Röda korset, ordna för deras hemfärd. Båda dessa organisationer är villiga att hjälpa till.

Svar på interpellation ang. de kvarvarande svenskätlingarna i Gammal-Svenskby

I den mån interpellationen i något avseende kommit att påskynda ärendets behandling, noterar jag detta med tacksamhet. Under alla omständigheter hälsas regeringens beslut med tillfredsställelse.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Försåvitt herr Rimmerfors lade särskild vikt vid att det förvisso tagit tid att behandla denna fråga, finns det kanske anledning för mig att säga, att man på vissa håll kan hända tagit väl lätt på denna framställning. Regeringens beslut under fredagen innebar att svenska staten skall svara för invandrarnas resa hem till Sverige och för deras försörjningsmöjligheter här. Det är av väsentlig betydelse både när det gäller denna grupp och andra flyktingar att utkomst här i Sverige kan beredas vederbörande. Det går inte att bortse ifrån detta. Herr Rimmerfors vet mycket väl att en del av den grupp, som nu efter vad vi hoppas kommer till Sverige, varit här förr. Att de lämnade Sverige på 1930-talet berodde på vissa omständigheter. Jag vill inte säga att det var svårt för dem att ta sig fram här, men jag utgår ifrån att herr Rimmerfors menar, att vi nu har det avsevärt bättre på den svenska arbetsmarknaden och att det nu skall lyckas att placera in dem, så att de kan stanna. Detta bör man ha klart för sig.

Jag vet inte vilka dokument som herr Rimmerfors åberopar sig på när han säger, att sovjetmyndigheter lämnat besked om att gammalsvenskbyborna kommer att få utresetillstånd. Utlänningskommissionen kommer att lämna inresetillstånd till Sverige, och genom vår ambasad i Moskva kommer det att göras en framställning till vederbörande sovjetryska myndighet, som omsider kommer att lämna besked.

Jag tror att det finns anledning att frambålla nu, liksom när det gäller att överföra andra flyktingar, att skall för-

flyttningen bli till glädje för oss själva och framför allt för de människor som kommer hit, måste man ha ordnat en någorlunda dräglig tillvaro för dem här i Sverige.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Jag vill ingalunda klandra regeringen för att den tar grundligt och allvarligt på en fråga som denna. Det är säkerligen tillbörligt att undersöka möjligheterna på arbetsmarknaden. Detta har också skett under dessa väntemånader på ett betryggande sätt. Jag har tvärtom givit uttryck för min synnerliga uppskattning och tacksamhet för regeringens sätt att förbereda överföringen. Men jag tycker nog att denna folkspillra intar en något annan ställning till vårt land än exempelvis flyktingar från Ungern, som vi också med all rätt gör allt vad vi kan för. Det är här fråga om folk av vår egen stam, folk som talar vårt eget språk och som nu vill komma till det gamla hemlandet. Vi har sedan många år tillämpat den kutymen, att svenskätlingar haft lättare att komma in i landet, och de har även tagits emot något snabbare. Den principen tillämpade man exempelvis beträffande estlands-svenskarna, både när det gällde att ta emot dem och när det gällde att ge dem svenskt medborgarskap.

Herr statsrådet sade, att en del av dessa personer varit här förut. Ja, det är möjligt att några av de till mogen ålder komna var här 1929. Men flertalet i denna grupp är mellan 30 och 40 år, och dessa personer var sålunda barn vid den tiden, då de var här med sina föräldrar. Det är sant att de lät locka sig att återvända till Gammalsvenskby, men flertalet av dem lär ha fått fara därifrån och gått mycket omilda öden till mötes. Nu gäller det barn, hustrur och anhöriga till dem som var i Sverige.

Men den frågan är ju härvidlag inte den viktigaste. Jag anser att vi nu med

Svar på interpellation ang. de kvarvarande svenskättlingarna i Gammal-Svenskby

tacksamhet skall göra vad vi kan för dem som begärt att få komma hit. Med stor glädje noterar vi regeringens beredvillighet att på ett så här betryggande sätt ordna för dem i stället för att bara kasta ut dem på den svenska arbetsmarknaden.

Jag vill emellertid göra en reflexion i anslutning till vad jag sade förut, nämligen att medan man ordnat så här ordentligt för dem, kunde man möjligen ha givit ett principiellt förhandslöfte, att man var villig att öppna väg för dem. Detta så mycket mer som åtminstone jag fått den uppfattningen att de ryska myndigheterna tidigt varit inkopplade på ärendet och fått klart för sig, att det skulle finnas möjligheter för invandring till Sverige.

Socialministern undrade varifrån jag fått dessa uppgifter. Jag vet ingenting annat än vad som framkommit av brev från Gammalsvenskby, där man berättar om en rysk emissarie, som den 25 juli 1956 besökte byn och lät alla dem ifylla utresehandlingar, som ville fara till Sverige. Han hade i samband därmed förklarat att det låg väl till för en utresa. Sedermera har representanter för bybefolkningen uppvaktat myndigheter i Moskva och fått precis samma försäkringar, att en överflyttning till Sverige inte skulle möta några hinder från rysk sida. Det är klart att dessa besked inte är jämförliga med regeringspapper, men jag har ändå fått den uppfattningen att man inte för länge fick dröja med att gå in genom en sådan halvöppen dörr.

Till sist vill jag, herr talman, gärna tillägga, att det från min sida inte på något sätt är fråga om en anklagelse mot regeringen för medveten kallsinnighet. Allra minst har jag anledning att tro socialministern om okänslighet för mänsklig nöd och personliga tragedier. Det framgår av svaret och av hela vårt resonemang här att den, som vi tycker, långa väntetiden — att den varit lång antydde ju statsrådet själv — helt en-

kelt sammanhänger med Kungl. Maj:ts nådiga tågordning. Det kan emellertid ibland ligga fara även i ett dröjsmål som är betingat av saklig omvårdnad, särskilt när det gäller människors väl och ve.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Jag tycker det är naturligt att vi har väntat och att beslutet tagit sin tid. Vad beträffar mitt uttalande att man skall sörja för att vederbörande tas om hand på ett värdigt sätt och att man skall söka bereda dem arbete, vet herr Rimmerfors mycket väl, att vi under vinterhalvåret har svårt att placera ut människor på den svenska arbetsmarknaden. Under sommarhalvåret går det mycket lättare, och det är därför vi har beslutat inte bara att denna grupp skall få invandera utan också att vi skall ta emot ytterligare flyktingar från Ungern, som jag förmodar kommer hit under vårens lopp, då vi har de bästa möjligheterna att bereda dem arbete här i Sverige.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionen nr 41, angående fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 44, med förslag till lag angående upphävande av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, m. m.;

till utrikesutskottet propositionen nr 45, rörande ratifikation av skiljedomskonvention mellan Sverige och Grekland;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 46, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.,

nr 47, angående fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva visst undantag från gällande villkor för åtnjutande av rätt till varvsindustrirestitution, och

nr 48, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift;

till behandling av lagutskott propositionen nr 51, med förslag till lag om ändrad lydelse av 292 § lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse m. m.; samt

till statsutskottet propositionen nr 52, angående försäljning av vissa under tullverkets förvaltning stående fastigheter i Haparanda stad.

§ 6

Föredrogs var efter annan och hänvisades till statsutskottet följande på bordet liggande motioner, nämligen

nr 485, av herr *Ståhl*,

nr 486, av fru *Lindskog*,

nr 487, av herr *von Friesen m. fl.*,

nr 488, av fröken *Vinge* och herr *Nihlfors*,

nr 489, av fru *Boman m. fl.*, och

nr 490, av fröken *Höjer m. fl.*

§ 7

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 1, 13, 15, 17, 20 och 22, bevillningsutskottets betänkanden nr 1—4, första lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2 samt tredje lagutskottets utlåtande nr 2.

§ 8

Föredrogs den av herr *Kilsmo* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående Statens skogsindustriers inköp av råvaror.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs den av herr *Christenson* i Malmö vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr statsministern angående en redogörelse för senare årens spionerjavslöjanden, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Föredrogs den av herr *Olofson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående åtgärder för underlättande av det kommunala saneringsarbetet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11

Föredrogs den av herr *Löfgren* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående utredningen rörande skydd för modeller och mönster.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 12

Föredrogs den av herr *Gustafsson* i Mem vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående överkörningsriskerna vid transport av skolbarn.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 13

Föredrogs den av herr *Senander* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet.

Interpellation ang. vissa spörsmål rörande ersättning till jordägare för s. k. intrång i fiskerätt

tementet angående en särskild sjömansskatt.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 14

Föredrogs den av herr *Lothigius* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående Statens skogsindustriers inköp av råvaror.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 15

Föredrogs den av herr *Hedin* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående taxebestämmelserna vid helautomatisering av telefonförbindelserna på landsbygden.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 16

Föredrogs den av herr *Hansson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående rimligare villkor beträffande vissa varusändningar av trädgårdsprodukter.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 17

Interpellation ang. vissa spörsmål rörande ersättning till jordägare för s. k. intrång i fiskerätt

Herr förste vice talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr LUNDBERG (s), som yttrade:

Herr talman! I lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m. av den 1 decem-

ber 1950 tillerkännes jordägare, vilkens fiskerätt inskränkes genom lag om rätt till fiske, ersättning av statsmedel. Vid behandlingen av lagförslaget underströk tredje lagutskottet bl. a.: »vid bedömning av ersättningens storlek bör beaktas att de nya reglerna kunna för en och samma rättsägare få både gynnsamma och ogynnsamma verkningar, och över huvud synes det, på sätt fiskerättskommittén framhållit, ej oberättigat att vid uppskattningen av liden skada viss hänsyn tages även till de allmänna fördelar i skilda hänseenden som den nya lagstiftningen i praktiken må medföra för den ersättningsberättigade.» I enlighet med detta utskottets uttalande förutsattes, att de ersättningar, som eventuellt skulle utgå, måtte hållas inom en rimlig gräns.

Tyvärre synes bedömningen av ersättningarna i praktiken ha följt helt andra linjer och beräkningar. Och om den nuvarande finansministern kan tala om »julgransplundringar» i ekonomiska sammanhang, så torde — om uppgifterna äro riktigt återgivna — de plundringar i ekonomiskt avseende som jordägarna utsätter staten för i samband med ersättningar för mistad fiskerätt överträffa alla andra. Det förefaller som om staten icke skulle ha bevakat sina intressen gentemot enskilda, som i dessa fall helt synes sakna hämningar, när det gäller att ta understöd av staten. Att detta hämningslösa slöseri med statsmedel väckt olust bland befolkningen, som på nära håll kan följa detsamma, är naturligt.

I Mälaren har exempelvis 140 fiske- rättsägare tillerkänts 2 365 797 kronor för mistad fiskerätt, d. v. s. ca 225 kr per hektar frivatten, trots att de skadeståndstagande jordägarna jämväl äger att i fortsättningen på samma vatten bedriva fiske. Vid havskusten köpte en jordägare vid arvskifte ett jordbruk för 12 000 kr år 1950; denne jordägare har nu tillerkänts en ersättning för intrång

Interpellation ang. vissa spörsmål rörande ersättning till jordägare för s. k. intrång i fiskerätt

å fiske med 24 000 kr. En grosshandlare köpte ett hemman för 35 000 kr och får nu enbart för intrång å fisket 34 000 kr. etc. Utöver dessa ersättningar behåller jordägaren vatten- och fiskevattenområdet samt kan tillgodogöra sig intäkter för fasta fiskeredskap samt på samma grunder som andra medborgare utnyttja vattnen för fiske. Om bolagen även tillerkänns understöd enligt liknande grunder, innebär detta, att de får en ersättning för intrånget som med flera hundra procent överstiger det pris de gett per hektar för landmark; vattenområdena har de icke betalat något för, enär dessa fram till 1950 tillhörde staten, som först därefter — och utan kostnad för den enskilde — överlät dem till de enskilda genom ändring av lag om gräns mot vatten.

Även om en del av dessa plundringsvinster återgår till staten i form av skatt och en eftergranskning av självdeklarationerna för ett antal år tillbaka kan medföra överraskningar för jordägarna, är det helt enkelt upprörande, att samhällets organ underlåtit att bevaka statens, allmänhetens och skattebetalarnas berättigade intressen på hithörande områden. I annat sammanhang har statens sakrevision tagit uppmärksammade initiativ. När det gäller förfarandet och tillämpningen av bestämmelserna om ersättning för mistad fiskerätt, förefaller det vara än mera berättigat med en ingående granskning.

I samband med dessa ersättningsärenden har även en uppdelning av skär och holmar aktualiserats. Staten och allmänheten har här stora intressen — inte minst ur fritids- och naturvårdssynpunkt — att tillvarata gentemot bolag och enskilda. Det gäller samhällets rätt till de gamla s. k. ödeskären men även till de holmar och skär som genom landhöjningen tillkommit. Om inte lantmätare och andra myndigheter uppmärksammas på att samhället för gemensamt bruk äger dessa,

torde bolag och andra knappast dra sig för att helt enkelt ockupera dem. Ytterst borde det tillkomma regeringen att både med intresse och fasthet följa dessa frågor och se till att samhällsintresset blir tillvarataget. Om detta underlåtes, som fallet synes ha varit i fråga om ersättning för intrång i fiske, är det naturligt att de många, som praktiskt och dagligdags kan följa tillämpningen av lag och förordning, känner olust och förbittring, särskilt när de får vidkännas intrång i hävdvunnen rätt och inte kan undgå ekonomisk skada bl. a. i egenskap av skattebetalare.

Vad som inträffat i fråga om ersättning för mistad fiskerätt gör det nödvändigt för regeringen att lämna en fyllig redogörelse för ersättningsarnas storlek, tillsättningen av de s. k. fiskevärderingsnämnderna, samt kammarkollegiets möjligheter och förutsättningar att bevaka kronans och allmänhetens intressen på hithörande områden. Om detta ej nöjaktigt kan ske kommer 1950 års proposition med förslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m. och det därmed följande riksdagsbeslutet att framstå som föga genomtänkt och som tvivelaktigt; detta gäller både de ekonomiska konsekvenserna och äganderättens förändring. Allt talar för att fiskevärderingsnämnderna bestämt ersättningsarna efter priset för förvärv av äganderätten till både vattenområde och grund i stället för efter intrång i fiskerätten. Enligt 1950 års beslut kan en vattenrättsägare, som nu fått ersättning för intrång i fiskerätten, icke hindras från att nyttja havsbotten för exempelvis utvinning av sand eller andra nyttigheter, även om han därmed spolierar fiskbeståndet eller fiskevärden. Även andra ur samhällssynpunkt föga angenäma överraskningar kan inträffa, trots att staten nu betalar ett överpris i förhållande till vad som skulle anses rimligt vid ett direkt förvärv, innefattande full äganderätt.

Interpellation ang. åtgärder för en ökning av användningen av inhemska skogsprodukter för bränsleändamål

Med hänvisning till det anförda hemställes om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet eller det statsråd, som handlägger de nämnda frågorna, få framställa följande frågor:

1. Har statsrådet uppmärksammat de av mig anförda ägande- och nyttjanderättsproblemen samt det slöseri med statens medel som skett i samband med ersättning till jordägare för s. k. intrång i fiskerätt?

2. Om så är fallet, kan statsrådet lämna riksdagen en redogörelse för principer, ersättningsnormer, omfattning, kammarkollegiets prövning etc. vid fastställandet av ersättningsbeloppen?

3. Kan man förvänta ett initiativ från Kungl. Maj:t för att komma till rätta med de nämnda problemen och kommer Kungl. Maj:t att bevaka samhällsintresset vid den eventuella uppdelning av skär och holmar som aktualiserats i samband med fiskerättsfrågorna?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Interpellation ang. åtgärder för en ökning av användningen av inhemska skogsprodukter för bränsleändamål

Herr WAHRENDORFF (bf) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! De importerade bränslena, främst oljorna, får numera svara för cirka tre fjärdedelar av vårt lands energiförbrukning. För den närmaste framtiden måste man räkna med ett kraftigt stegrat energibehov hos vårt näringsliv. Det importberoende, som kännetecknar vår bränsleförsörjning, inrymmer betydande riskmoment för samhällsliv och näringar. En fullständig och långvarig avspärrning av bränsleimporten kan få katastrofala följder för folkförsörjningen och samhällets

funktioner i övrigt. Med nuvarande skärpta utrikespolitiska läge utgör detta en fara, som enligt min mening påkallar omedelbara beredskapsåtgärder.

Det har tidigare meddelats, att förslag till åtgärder för en ökad oljelagring kommer att föreläggas årets riksdag. Sådana åtgärder är naturligtvis nödvändiga men inte tillräckliga ur beredskapssynpunkt. Vid en långvarig avspärrning av bränsleimporten kan situationen klaras endast genom att vi på ett effektivare sätt kan tillgodogöra oss våra inhemska energikällor. För den överskådliga framtiden torde det stå klart, att energibehovet endast i viss utsträckning skulle kunna fyllas genom atombränslen. En alltför kraftig utbyggnad av vattenkraften är ur vissa synpunkter inte önskvärd. Våra skogar synes mig däremot utgöra en energireserv, som i första hand bör kunna utnyttjas.

Vedförbrukningen har under de senaste årtiondena minskats såväl relativt som absolut. För närvarande går endast ungefär 15 procent av det årliga skogsuttaget åt som bränsle. Användningen av skogsprodukter för bränsleförsörjningen bör kunna ökas i betydande utsträckning utan att därmed någon olägenhet behöver inträffa för skogsindustrien i övrigt. Betydande kvantiteter klenvirke, spån och avfallsvirke kan för närvarande inte få någon industriell användning. Ur beredskapssynpunkt måste det vara av allra största betydelse, att dessa möjligheter tillvaratages. Skogen måste tillmätas stor betydelse framför allt för drivmedelsförsörjningen för motortrafiken. Det gäller särskilt gengasbränsle men även motorsprit och terpentin.

För folkförsörjningen är det av särskilt stor betydelse, att jordbruket och skogsbruket kan upprätthållas. Med den omställning, som ägt rum inom dessa näringar, påkallar bränsleproblemet ur denna synpunkt ökad uppmärksamhet. En återgång till hästdrift inom jordbruk

Interpellation ang. åtgärder för en ökning av användningen av inhemska skogsprodukter för bränsleändamål

och skogsbruk är inte i nämnvärd utsträckning tänkbar vid en avspärrning av oljetillförseln. Nuvarande arbetskraftstillgång och maskinutrustning nödvändiggör att traktordriften upprätthålles. Det hästbestånd, som för närvarande finns inom jordbruket, måste för övrigt betecknas som överårigt. Ur ekonomisk synpunkt kan det inte betraktas som önskvärt, att någon ökning av hästbeståndet inom jordbruket äger rum. Man måste tvärtom räkna med en fortsatt minskning av detsamma. För jordbrukets transporter till exempelvis mejerier och slakterier måste man även vid avspärrning av oljetillförseln i första hand lita till motorfordonstrafiken.

Såsom förhållandena för närvarande kan bedömas, måste härvid gengasbränslet tillmätas den största betydelsen. Erfarenheterna av detsamma från avspärrningsåren under världskriget kan på det hela taget betecknas som goda. Det är emellertid angeläget att gengasbränslet blir lätthanterligare och att det kan få en vidgad användning. Gengasen har hittills inte kunnat utnyttjas för drift av mindre traktorer, vilka nu är av största betydelse för jordbruket, framför allt för småbruket och skogsdriften. Det måste framstå som synnerligen angeläget, att även de mindre traktorerna kan drivas med gengas. Över huvud taget synes det nödvändigt, att forskning och teknisk utveckling på detta område påskyndas så mycket som möjligt.

Även om det i nuvarande läge ligger närmast till hands att bedöma bränsleförsörjningsfrågan ur ren beredskapsynpunkt, bör man inte bortse ifrån att frågan på lång sikt har en betydligt vidare aspekt. Den omfattning, som vår bränsleimport har fått, utgör en avsevärd belastning för vår handelsbalans. Skall vi för framtiden räkna med en ytterligare ökning av denna import, synes det mig även ur handelspolitisk

synpunkt vara oroväckande. Det måste då framstå som synnerligen önskvärt att även under normala förhållanden användningen av lämpliga inhemska skogsprodukter ökas inom bränsleförsörjningen i den utsträckning så är möjligt. Om lätthanterliga bränslen på den vägen kan framställas, bör vår handelsbalans kunna lättas med flera hundra miljoner kronor per år.

Ur såväl beredskaps- som handelspolitiska synpunkter synes det alltså angeläget, att forsknings- och försöksverksamheten påskyndas i syfte att ett rationellt utnyttjande av inhemska skogsprodukter för vår bränsleförsörjning skall kunna uppnås. De möjligheter, som den tekniska utvecklingen på detta område kan öppna, bör utan dröjsmål tillvaratagas. Bränsleutredningen föreslog i sitt i fjol framlagda betänkande, att en permanent statens bränsledelegation skulle inrättas, som bl. a. skulle få befogenhet att som forskningsråd handlägga ärenden rörande användningen av medel för bränsleforskningen. Det är sannolikt, att ett sådant organ kan bli av stort positivt värde i nämnda syfte. Men även andra åtgärder bör givetvis kunna övervägas. Inte minst betydelsefullt är det, att skogsindustrien och motorindustrien stimuleras att i större utsträckning inrikta sig på att söka möjliggöra en ökad användning av skogsprodukter som bränslen.

Med anledning av vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet rikta följande fråga:

Avser herr statsrådet att till innevarande års riksdag lägga fram förslag till åtgärder i syfte att möjliggöra en ur såväl beredskaps- som handelspolitiska synpunkter önskvärd ökning av användningen av inhemska skogsprodukter för bränsleändamål?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

Föredrogos följande till kammaren inkomna skrivelser:

Till Riksdagens Talmän

Under hänvisning till § 70 mom. 2 riksdagsordningen får fullmäktige i riksgäldskontoret härmed anmäla, att statsrådet B. Näsgård, som den 29 mars 1955 valdes till fullmäktig för valperioden 1955—1958, i och med sin utnämning till statsråd den 1 februari 1957 frånträtt uppdraget att vara fullmäktig i riksgäldskontoret.

Stockholm den 7 februari 1957

Å fullmäktiges vägnar:

Axel Strand

/ *Torsten Bjerlöv*

Till Riksdagens andra kammare

På grund av övergång till annat verksamhetsområde får jag härmed vördsam anhölla om entledigande från och med den 20 februari 1957 från det mig meddelade uppdraget att vara fullmäktig i riksgäldskontoret.

Mölndal den 11 februari 1957

Gösta Andersson

Kammaren lade fullmäktiges anmälan till handlingarna och biföll herr Gösta Anderssons anhållan samt beslöt att i anledning av vad sålunda förekommit val av fullmäktige i riksgäldskontoret efter herrar Näsgård och Andersson skulle i föreskriven ordning anställas.

§ 20

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg och ansökningar:

Härmed intygas att riksdagsman Gunnar Helén är för hälsans vårdande å annan ort förhindrad deltaga i riksdagsarbetet under tiden 10/2—22/2 1957.

S. Helander
t. f. professor

Riksdagsman Harald Kärrlander, Sollefteå, har denna dag intagits på härvarande sjukhus för observation, varför han till den 15/2 1957 är förhindrad att fullgöra sitt riksdagsuppdrag.

Sollefteå den 7 februari 1957

Folke Möller
Överläkare

Till Andra kammaren

På grund av utrikes resa anhåller jag om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 11—15 februari 1957.

Stockholm den 6 februari 1957

Olle Dahlén

Till Andra Kammarens Talman

Undertecknad hemställer härmed om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 14—23 febr. för att som delegat delta i Nordiska rådets session i Helsingfors.

Stockholm den 12 febr. 1957

Ossian Sehlstedt

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Helén den 10—22, herr Kärrlander den 7—15, herr Dahlén den 11—15 samt herr Sehlstedt den 14—23 innevarande februari.

§ 21

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner och skrivelse tillställts kammaren:

nr 49, angående vattenvårdens organisation m. m.,

nr 50, med förslag till lag om ändring i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m.,

nr 53, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningsstullar,

nr 54, angående utbyggnad av televisionsnätet m. m.,

nr 55, angående vissa ändringar i gällande tulltaxa,

nr 56, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling,

nr 57, angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, m. m.,

nr 59, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 23 november 1956 (nr 554) om investeringsavgift för år 1957,

nr 60, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om

särskild skatt å bensin och motorsprit, och

nr 61, angående riktlinjer för förfarandet vid tillsättning av vissa lärartjänster m. m.

Nämnda propositioner och skrivelse bordlades.

§ 22

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.46.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 13 februari

Kl. 14.00

§ 1

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med första kammarens talman får jag hemställa, att kammaren måtte besluta att vid sammanträde onsdagen den 20 innevarande februari företa val

dels av tjugofyra ledamöter i den nämnd, vilken enligt § 103 regeringsformen och § 69 riksdagsordningen äger att döma huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, samt sex suppleanter för dessa ledamöter,

dels ock av valmän och suppleanter för utseende av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dessa fullmäktige.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 2

Ordet lämnades på begäran till

Herr HENRIKSSON (s), som anförde:
Herr talman! Jag ber att få föreslå,

att kammaren måtte besluta, att antalet valmän och suppleanter, som skall utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dessa fullmäktige, bestämmas till tolv.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 3

Svar på interpellation i anledning av de försämrade reseöjligheterna från och till Halland

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Nestrup har i en interpellation påtalat vissa ändringar, som genomförts i SJ:s tidtabeller under senare år. I anslutning härtil har herr Nestrup frågat mig, om jag observerat de försämrade reseöjligheterna från och till Halland och om jag ämnar vidta åtgärder för att få en rättelse till stånd.

Svar på interpellation i anledning av de försämrade resemöjligheterna från och till Halland

Jag avstår från att lämna någon uttömmande redogörelse för tågtiderna och anslutningsmöjligheterna i de av interpellanten anförda speciella fallen. Detaljerade uppgifter härom finns i ett av järnvägsstyrelsens chef avgivet yttrande, som herr Nestrup kan få ta del av. Jag vill här endast nämna, att Halmstad i och med sommartidtabellen i år återigen kommer att få förbindelse med expresståget »Stockholmaren». Ett rälsbussnälltåg, som skall avgå från Halmstad strax efter kl. 4 på eftermiddagen, kommer nämligen att i Falköping knytas ihop med expresståget. Beträffande förbindelserna i övrigt till och från Halland har järnvägsstyrelsen f. n. inga planer på några mera väsentliga ändringar av den art, som interpellanten önskar.

Då liknande problem som de av herr Nestrup berörda har aktualiserats inom hela SJ-nätet, vill jag ta upp det i interpellationen berörda spörsmålet ur mer principiella synpunkter.

Persontrafiken på järnvägarna har minskat under senare år. Orsakerna härtill är främst att söka i konkurrensen från andra trafikmedel, särskilt privatbilismen. Det har alltmer framstått som ofrånkomligt för SJ att stärka sin konkurrenskraft på sådana linjer, där detta är möjligt. En åtgärd i detta syfte är att erbjuda det stora antalet resande på huvudlinjerna så snabba resemöjligheter, som över huvud kan genomföras. Den differentiering av resemöjligheterna, som består i uppdelning av de personförande tågen i persontåg och snälltåg, är med nuvarande krav på snabb befordran inte till fyllest, utan måste drivas längre. Dessa strävanden har lett till att vissa snälltåg givits färre uppehåll och att en ny typ av tåg införts, expresståg. Härigenom har det givetvis inte kunnat undvikas, att resande i vissa förbindelser fått olämpligare restider än tidigare. Olägenheterna härav har bedömts vara mindre än

de fördelar, som vunnits för flertalet resande. Beslutet om omläggningen av tågplanen för det nordgående nattsnälltåget Hålsingborg—Oslo, så att uppehåll inte längre göres i Halmstad, Falkenberg och Varberg har varit motiverat av bl. a. dessa hänsyn. Idén med differentiering av resandekategorierna skulle enligt min mening vara förfelad, om man skulle återgå till ökat antal uppehåll för de snabbgående tågen. Jag vill här poängtera, att järnvägsstyrelsen vid ändringar i tidtabellerna i görligaste mån sökt och söker erbjuda resande till och från platser, där tågen inte längre gör uppehåll, andra anslutningsmöjligheter till de snabbgående tågen.

En anpassning av tågplanen till ändrade förhållanden kan också visa sig erforderlig av andra skäl. Ibland kan det vara fråga om en så stark nedgång i resefrekvensen, att det inte längre kan anses motiverat att uppehålla en viss förbindelse. I andra fall åter har ändringar måst göras för att förhindra att förseningar sprider sig till stora delar av järnvägsnätet med hänsyn till de knappa tidsmarginalerna på anslutningsstationerna.

Jag finner det naturligt och riktigt, att den utveckling, som här skisserats, måste få äga rum, om statens järnvägar skall kunna hävda sig i konkurrensen på transportområdet. Jag är därför inte beredd att vidta någon åtgärd i den riktning interpellanten åsyftat.

Härpå anförde

Herr NESTRUP (fp):

Herr talman! Jag får framföra mitt tack till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för att jag nu fått svar på min interpellation om de försämrade resemöjligheterna på SJ till och från Halland.

Herr statsrådet har i sitt svar inte gått in på några detaljer utan tar upp problemet ur principiella synpunkter.

Svar på interpellation i anledning av de försämrade resemöjligheterna från och till Halland

Jag kan instämma i dessa principiella synpunkter. Däremot har jag litet svårt att förstå slutorden i hans svar: »Jag är därför inte beredd att vidta någon åtgärd i den riktning interpellanten åsyftar.» Det måste väl ändå ligga i SJ:s intresse att ständigt söka finna nya vägar för att förbättra resemöjligheterna, naturligtvis inom ramen för en sund ekonomi. När SJ gör försämringar, måste SJ försöka klara det hela, så att folk i de bygder som drabbas av försämringar får någonting i kompensationsform.

I sitt svar har herr statsrådet just givit ett sådant exempel. SJ tänker ju sätta in en snabbförbindelse Halmstad—Stockholm via Falköping med avgång från Halmstad strax efter klockan 4 på eftermiddagen. Det är just precis vad jag har velat ha. Det är ungefär vad vi haft tidigare och till och med bättre. Det har tydligen gått att göra en ändring till det bättre.

Tyvärr måste jag nog, herr statsråd, gå in på en del detaljer. Sista snälltåget från Malmö mot Göteborg går klockan 21.45 och fortsätter numera över Hälsingborg, dit det kommer 22.50. Det är alltså en mycket snabb förbindelse så långt. Men resande till Halland och nordvästra Skåne får vänta i 50 minuter i Hälsingborg så pass sent på kvällen, och det har de resande litet svårt att förstå. Denna s. k. snabba förbindelse ger en restid mellan Malmö och Halmstad på 3 timmar 21 minuter, medan övriga snälltåg går på mellan 2 timmar 20 minuter och 2 timmar 40 minuter. Den förbindelsen är alltså inte bra. Detta förhållande hänger samman med att man delar upp kontinentaltågen från Malmö och från Hälsingör — alltså från Hamburg — i Hälsingborg. Detta är antagligen nödvändigt, men det medför att man får denna långa väntetid.

Sedan är det en sak till. Alla de resande, som kommer från kontinenten och Danmark och vill stiga av någon-

stans i nordvästra Skåne eller i Halland, måste numera nödvändigt byta tåg på färjestationen i Hälsingborg, och detta så pass sent som efter klockan 23. Jag har kommit den vägen tre gånger i höst, och vid alla dessa tre tillfällen har det varit folk som kommit vilse eller haft besvärligt att hitta rätt. Det har varit folk som kommit från kontinenten och som funnit det högst egendomligt, att de skall behöva stiga av den vagn, som de suttit i från Hamburg, just precis när de kommer till Hälsingborg, fastän tåget ändå skall fortsätta mot Göteborg.

Här kunde man kanske få en lösning på det sättet — om det nu går för sig; det får SJ undersöka — att det sätts in en direkt vagn från Hamburg eller möjligen från Köpenhamn som kopplas, inte till snälltåget mot Oslo utan till det 10 minuter senare gående persontåget, som stannar vid alla de större stationerna utom Laholm fram till Göteborg. Jag tror att det ur turisttrafiksynpunkt skulle vara mycket lyckligt, om man kunde åstadkomma detta.

Västkustbanan är själva huvudnerven i våra järnvägsförbindelser genom Halland. Den syd—nordgående järnvägen är ju den viktigaste järnväg vi har, och där är i regel goda förbindelser. Att en del snabbgående tåg måste gå förbi inte bara Laholm och Kungsbacka utan även Falkenberg och Varberg kan jag förstå, men det tar tid för invånarna i dessa städer att vänja sig vid att se tåg rusa förbi. Det har de inte gjort tidigare.

SJ har gjort en bra förändring på Varberg—Borås-linjen. Den har blivit elektrifierad och är nu en god förbindelse. Men så har vi Falkenberg—Limnared, som SJ vill lägga ned snarast möjligt, och det är en besvärlig sak för de människor som bor längs denna järnväg med hänsyn till behovet av transporter av både människor och gods ned emot kusten. Där finns nämligen

Svar på interpellation ang. tillsättandet av experter för en samordning och översyn av utredningsmaterialet beträffande ungdomsbrottslighetsfrågorna

inte landsvägsförbindelser tillräckliga att bära en tung trafik, och därför är det viktigt att järnvägen inte läggs ned, förrän man får ordentliga landsvägsförbindelser uppåt.

När det gäller Halmstad har vi en bra järnväg Halmstad—Nässjö med goda förbindelser men dock inte riktigt lämpliga, såsom jag påpekat i min interpellation. Detta skall jag emellertid inte ta upp här. Det ser emellertid ut som om SJ tänkte elektrifiera alla järnvägar som ansluter till Halmstad—Nässjö men icke Halmstad—Nässjö-linjen. Den skall köra med diesellok och med rälsbuss, och det är inget ont i det. Men vi fruktar nere i Halland att om man gör på det sättet, så kommer man snart att draga all den tunga trafiken, som borde gått till och från Halmstad, åt Göteborg eller Hälsingborg. SJ har redan erbjudit en stor trafik kund att forsla ut tunga varor över Uddevalla i stället för över Halmstad — det är 34 kilometer längre till Uddevalla än till Halmstad — därför att transporten där kunde ske på elektrifierad järnväg. Vi anser att det är en fara för Halmstads, ja hela Hallands utveckling, om dessa planer kommer att sättas i verket.

Halmstad—Vislanda-järnvägen är en smalspårig järnväg, som, när Vislanda—Karlshamn har blivit breddad, inte kommer att få någon förbindelse med någon annan smalspårig järnväg. Följden blir att den inte kommer att bära sig utan måste läggas ner. Men den har mycket stor betydelse för en del småindustrier och för skogshanteringen på detta område. Det vore av vikt att antingen järnvägen breddades eller man fick en ordentlig landsväg där. Det har man inte nu. Den tål inte den tunga trafiken. Samma förhållande är det med Nissastigen. Det är heller inte någon landsväg som tål tung trafik. Vi väntar på en sådan.

Vi behöver i Halland förbindelseleder även inåt land. Dessa har ekono-

miskt en mycket stor betydelse för Halland. Jag kan t. ex. påpeka att SJ skulle kunnat använda Halmstads hamn i fjol, när man hade issvårigheter i Göteborg. Då det var svårt att komma in i hamnen i Göteborg, gick det nämligen lätt att komma in i Halmstads hamn. Vid den tidpunkten stod på varje station från Hallsberg till Göteborg godståg som väntade på att komma till Göteborg. Inte ett enda av dessa tåg dirigerades till Halmstads hamn eller till Varbergs hamn. Jag tycker för min del att det borde funnits möjligheter att dirigera godståg till någon av dessa hamnar och därmed lätta trycket i Göteborg.

Till sist skulle jag vilja säga, att jag vägrar tro på den negativa inställning, som ligger i herr statsrådets slutord. Jag vill också säga att det blev ett helt annat resultat, när jag häromåret direkt i brev vände mig till herr statsrådet och bad herr statsrådet medverka till att Falkenberg skulle få sin morgonpost i rätt tid. Jag kan meddela herr statsrådet, att posten kom i rätt tid på morgonen till Falkenberg hela förra året. Det lyckades alltså utmärkt. Jag tackar herr statsrådet för Ert ingripande i detta fall, och jag hoppas att jag även i fortsättningen skall få tillfälle att tacka herr statsrådet för ingripanden i syfte att hjälpa oss till rätta med våra kommunikationsproblem.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. tillsättandet av experter för en samordning och översyn av utredningsmaterialet beträffande ungdomsbrottslighetsfrågorna

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Magnusson påstått att det skulle ha förekommit dröjsmål med att tillsätta

Svar på interpellation ang. tillsättandet av experter för en samordning och översyn av utredningsmaterialet beträffande ungdomsbrottslighetsfrågorna

experter för en samordning och översyn av utredningsmaterialet beträffande ungdomsbrottslighetsfrågorna samt frågat mig om anledningen till detta dröjsmål. Herr Magnusson har även frågat om jag ville ge riksdagen en redogörelse beträffande tidpunkten för tillkallande av dessa experter.

Till svar på dessa frågor får jag anföra följande.

Vad herr Magnusson åsyftar i sin interpellation är att allmänna beredningsutskottet vid 1956 års vårriksdag behandlade en rad motioner som rörde aktuella ungdoms- och uppfostringsfrågor samt åtgärder för att motverka ungdomsbrottsligheten. Utskottet anförde i sitt, av riksdagen godkända utlåtande, att utskottet icke var benäget att förorda nya utredningar men att det borde göras en samordning och översyn av redan föreliggande utredningsmaterial. Utskottet ansåg lämpligt att Kungl. Maj:ts snarast skulle uppdraga åt berörda departement att i samråd låta verkställa denna samordning och översyn genom tillkallade experter på olika områden och utskottet fann önskvärt att även lekmannasynpunkter blev företrädna bland dessa experter.

Redan den 1 juni 1956 anförde jag — i samband med meddelande av direktiven för 1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar — att det på en hel rad områden, som jag närmare redovisade, redan hade vidtagits åtgärder eller igångsatta utredningar, vilka direkt eller indirekt kan få betydelse för att motverka kriminalitet hos ungdomen. Jag ansåg att, om detta arbete med kraft fullföljdes, det borde finnas goda utsikter att så småningom komma bättre till rätta med detta allvarliga samhällsproblem. För att snabbara och effektivare resultat skulle vinnas torde det emellertid vara lämpligt att, såsom riksdagen ifrågasatt, göra en översyn av det inom flera olika departement pågående arbetet och försöka få

till stånd en samordning av de olika åtgärderna. Formerna härför borde dock närmare övervägas. Det var nämligen ganska tveksamt, på vilket sätt riksdagens önskemål borde tillgodoses. Redan pågående utredningar fanns inom flera olika departement, och det skulle vara konstitutionellt betänkligt att göra något slags överorganisation till dessa. Naturligtvis måste därjämte tillses, att den tillämnade samordningen inte hindrade pågående utredningsarbeten.

Vid ytterligare övervägande i denna fråga har jag ansett att det kan vara av en viss nytta för att stimulera det pågående arbetet på olika områden att en serie konferenser hålles med företrädare för olika departement och med riksdagsmän ur skilda partier såsom deltagare. Jag ansåg det lämpligt att dessa konferenser sattes igång vid riksdagens början i januari, då vissa pågående större kommittéutredningar beräknades vara färdiga och då departementen icke längre hindrades av höstens budgetarbete. I enlighet med denna planläggning har jag den 16 november 1956 utverkat Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla experter och även rådgjort med partiledarna om lämpliga riksdagsrepresentanter. Efter vårriksdagens början har nu konferenserna också kommit igång och något olämpligt dröjsmål föreligger således inte. Det är min förhoppning att dessa konferenser skall kunna i sin mån bidra till de svåra och betydelsefulla arbetena på att motverka ungdomsbrottsligheten.

Härefter anförde:

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra ett tack för det svar som jag nu erhållit på min interpellation.

När riksdagen i maj förra året be-

Svar på interpellation ang. tillsättandet av experter för en samordning och översyn av utredningsmaterialet beträffande ungdomsbrottslighetsfrågorna

handlade beredningsutskottets enhälliga utlåtande i anledning av motioner beträffande åtgärder för att motverka ungdomsbrottsligheten, var riksdagen enig om att någon större ny utredning icke borde komma till stånd. Ett mycket stort antal utredningar om detta spörsmål hade nämligen redan avslutats, och flera andra var under arbete. I stället borde man tillsätta experter för samordning och översyn för att snabbt komma fram till vilka åtgärder som erfordrades för att nå en lösning på problemet. Därvid framkom starka önskemål om att även lekmannasynpunkter skulle bli företrädda bland dessa experter.

När jag den 16 januari i år framställde min interpellation, hade nämnda experter ännu inte tillkallats. I likhet med en enhällig riksdag förra året ansåg jag det då alltjämt vara angeläget att denna samordning snarast kom till stånd, och detta var anledningen till interpellationen. Några dagar efter det att jag framställt min fråga tillkallades en rad experter för att delta i vad justitieministern kallar för konferenser, och jag vill gärna redan nu uttrycka min stora tillfredsställelse med denna åtgärd.

Justitieministern säger bl. a. i sitt svar att det i samband med att direktiv meddelades för 1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar vidtogs åtgärder eller igångsattes utredningar på ett flertal områden. Ja, men det har ju inte direkt något med riksdagens begäran om en samordning och en översyn att göra.

Efter ytterligare överväganden säger sig justitieministern glädjande nog ha kommit till den uppfattningen att en serie konferenser borde hållas, och detta synes ju också sammanfalla med den uppfattning som riksdagen i fjol uttalade.

Vidare förklarar justitieministern att något olämpligt dröjsmål inte har fö-

relegat. Ja, det är naturligtvis en bedömningsfråga, men jag för min del anser fortfarande att dröjsmål har förelegat. Jag tror att det hade varit värdefullt om dessa konferenser hade kommit till på ett något tidigare stadium, vilket säkerligen hade varit möjligt.

I likhet med justitieministern uttalar jag den förhoppningen att nämnda konferenser skall bli till nytta, och att de skall bidra till att lösa de svåra uppgifter vi här ställes inför. De skickliga experter, som justitieministern har tillsatt, tycker jag också utgör en garanti för att så skall bli förhållandet.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **ZETTERBERG**:

Herr talman! Den ärade interpellanten anser fortfarande att dröjsmål har förekommit i detta fall. Jag vill då, för att ytterligare belysa vad jag menade med en lämplig tidpunkt för konferenserna, nämna att två av de största och mest betydelsefulla utredningar, som konferenserna haft att ta ställning till, framlade sina betänkanden i slutet av förra året — barnavårdskommittén i oktober och strafflagberedningen i december. Dessa mycket stora och tjocka betänkanden innehåller mycket av det viktiga material, som konferenserna nu kommer att ta ställning till.

Herr **MUNKTELL** (h):

Herr talman! Med anledning av det sista som min ärade vän justitieministern sade ber jag att få påpeka, att vad justitieministern nämnde om de två stora och mycket betydelsefulla utredningarna är visserligen sant, men det fanns väl i rimlighetens namn inte någon anledning att vänta med att lösa detta jättelika problem. Nog hade vi material tillräckligt för en diskussion utan att dröja, och för övrigt förelåg väl korrektur.

Men det var en annan sak jag fäste mig vid i justitieministerns svar, och

Svar på interpellation ang. tillsättandet av experter för en samordning och översyn av utredningsmaterialet beträffande ungdomsbrottslighetsfrågorna

jag kan inte underlåta att fråga, vad han menade. Jag kanske missuppfattade saken, men jag tyckte att justitieministern sade, att riksdagen *ifrågasatte* samordning och översyn. Såsom jag minns det begärde riksdagen direkt en samordning och översyn på detta område. Det har varit farligt att vänta så länge som man har gjort, och det föreligger ytterligare *periculum in mora*. Nog måste jag instämma med herr Magnusson om han, såsom jag uppfattade det, ansåg att det av riksdagen använda uttrycket »snarast» knappast kan förbindas med en väntan från maj till januari.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG:

Herr talman! Det är alldeles nödvändigt, att vi i regeringen får tillfälle att bestämma den lämpliga tidpunkten för tillsättandet av utredningar. Det är av många olika skäl — bland annat rent personella — inte möjligt att säga, att en utredning skall komma någon månad efter det att den beställts. Det antal personer, som står till förfogande för sådana här uppgifter, är begränsat. Vissa av de tjänstemän, som nu står konferenserna till tjänst och i övrigt fullföljer utredningsarbetet, var under hösten mycket strängt upptagna med andra arbetsuppgifter.

Jag vill gärna vitsorda, i anledning av vad herr Munktell sade, att jag också uppfattade riksdagens begäran såsom en klar önskan om en samordning — ett arbete, som nu också sedan någon tid tillbaka är i gång. Men jag måste bekänna, att jag fann utskottets ordalag vara sådana och uppgiften att samordna en lång rad utredningar i en serie olika departement så pass intrikat och ovanlig, att det ur olika synpunkter kunde uppstå tvekan, hur problemet skulle angripas. Vi har verkligen i departementet varit rätt tveksamma,

hur vi skulle tolka utskottets rekommendation, men när vi nu valt denna serie av konferenser, är jag glad över att vid diskussionen här inte ha fått höra annat än instämmanden i att detta skulle vara en lämplig form. Det är min förhoppning att herr Munktell och de andra goda och kloka människor, som deltar i detta nya stora arbete, skall ha lycka och framgång i sitt värv.

Jag vill dock ännu en gång understryka det svåra och vanskliga i uppgiften. Vi skall komma ihåg att det inte är första gången som man försöker att på bred front angripa det stora och för alla kulturländer gemensamma problemet ungdomsbrottsligheten. Före kriget tillsattes en stor kommitté, som har avlämnat en serie betänkanden och rekommendationer rörande en mängd av samhällslivets områden, och det finns som sagt även en mängd utredningar, som i det närmaste är avslutade, och andra arbetar som bäst. Jag hoppas och tror att dessa konferenser, som jag har kallat till, skall visa sig befrämja en samordning och bidra till att vi når det stora och viktiga målet att effektivt kunna bekämpa ungdomsbrottsligheten. Men tyvärr är det måhända på sin plats att något varna mot en optimistisk tro, att man genom dessa konferenser skulle snabbt kunna lösa problemen, och ändå mera mot den uppfattningen, att det skulle ha spelat någon avgörande roll, om vi avbrutit andra utredningar och låtit konferenserna börja tidigare. Jag tror att detta inte är en realistisk syn på saken, men jag hoppas som sagt att den konferens, som nu är i gång, skall ha lycka med sig.

Herr MUNKTELL (h):

Herr talman! Med anledning av vad justitieministern senast sade skulle jag vilja framhålla, att jag verkligen hoppas att justitieministern inte misstolkar mitt

Svar på interpellation ang. tillsättandet av experter för en samordning och översyn av utredningsmaterialet beträffande ungdomsbrottslighetsfrågorna

uttalande så, att jag skulle ha menat att dessa utomordentligt viktiga utredningar, som statsrådet åsyftade, skulle ha avbrutits. Men detta hade man väl inte behövt göra för ett sammanträde på en halv dag var fjortonde dag, det tror jag inte.

Jag vill livligt instämma med justitieministern däri, att inte jag heller gör mig några överdrivna förhoppningar om att dessa konferenser skulle kunna lösa detta utomordentligt stora samhällsproblem. Ju mer man sysslar med alla dessa frågor som står i samband med ungdomsbrottsligheten — det har justitieministern gjort mycket mer än jag — desto mer inser man hur oerhört invecklat, hur oerhört mångsidigt, hur oerhört intrikat problemet, eller rättare sagt problemen, är. Jag hälsar konferenserna med tillfredsställelse därför att jag tror, att de skall kunna bidra till åtminstone en rationalisering på detta område.

Anledningen till att jag, herr talman, nu begärde ordet var som sagt närmast en önskan att rätta till det eventuella misstaget, att jag skulle anse att det hade varit viktigare att starta dessa konferenser tidigare än att genomföra de utomordentligt viktiga utredningar, som justitieministern talade om. Jag tyckte bara att de kunde ha hållits parallellt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 49, angående vattenvårdens organisation m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 50, med förslag till lag om ändring i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 53, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningstullar;

till statsutskottet propositionen nr 54, angående utbyggnad av televisionsnätet m. m.; samt

till bevillningsutskottet propositionen nr 55, angående vissa ändringar i gällande tulltaxa.

§ 6

Föredrogs Kungl. Maj:ts på kammarens bord vilande skrivelse nr 56, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

På förslag av herr talmannen, som förklarade sig hava om tiden för valet samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att vid plenum onsdagen den 20 februari utse tre ombud och tre suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

§ 7

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionen nr 57, angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, m. m.;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 59, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 23 november 1956 (nr 554) om investeringsavgift för år 1957, och

nr 60, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit; samt

till statsutskottet propositionen nr 61,

Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten

angående riktlinjer för förfarandet vid tillsättning av vissa lärartjänster m. m.

§ 8

Föredrogs den av herr *Lundberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående vissa spörsmål rörande ersättning till jordägare för s. k. intrång i fiskerätt.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs den av herr *Wahrendorff* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående åtgärder för en ökning av användningen av inhemska skogsprodukter för bränsleändamål.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10**Utgifter under riksstatens första huvudtitel**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 1 och 2), innebärande en anslagshöjning av 50 000 kronor, hemställde utskottet, att riksdagen måtte till

Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 150 000 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **SPÅNGBERG** (s):

Herr talman! Anslagen till kungahuset och hovhållningen har ju då och då debatterats här i kammaren. Det brukar ske i samband med republikmotioner, vid förslag om nya anslag eller höjning av vissa anslag. Under varje sådan debatt brukar det framhållas att anslagen till kungahuset är alldeles för högt tilltagna, och vi finner av utskottsutlåtandet att de i år går upp till 3 962 200 kronor. Jag har begärt ordet närmast i anledning av den höjning med 50 000 kronor som här föreslagits under punkt 2.

Detta anslag har tidigare utgått och utgår under innevarande budgetår med 100 000 kronor. Då anslaget till hertiginnan av Västerbotten beviljades för första gången, ansåg många här i kammaren att det slösades åtskilligt med pengar, och man jämförde detta belopp med summor till andra behövande i förhållanden liknande dem, vari hertiginnan då befann sig. Jag tänker på alla de mödrar som finns ute i Sveriges bygder och som lämnats ensamma.

Här gällde det en familj med mycket stora förmögenheter och med goda inkomster. Den befann sig i ett läge, där rent ekonomiskt sett — om det hade gällt någon person utanför kungahuset — ett anslag icke hade kunnat komma i fråga med den motivering som härvidlag framfördes. Anslaget beviljades, men det var många som ställde sig tveksamma, och jag vill erinra om detta just nu, när man kräver en höjning av detta anslag. Vid den votering som då verkställdes blev det 39 nejstämmor, medan 21 kammarledamöter avstod från att rösta. Jag tillhörde dem som ansåg att anslaget var obefogat. Jag anser det alltjämt. Jag skulle sålunda gärna se att anslaget drogs in helt och hållet.

Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten

Man skulle kanske med en viss travestering kunna säga att om vi räcker en prinsessa ett finger så tar hon snart hela handen — det är nog vad riksdagen i detta fall fått vara med om.

Nu är jag naturligtvis väl medveten om att man inte helt plötsligt kan dra in ett anslag som utgått i tio års tid, och därför skall jag endast yrka avslag på den begärda ökningen av anslaget.

Jag föreslår sålunda, herr talman, att anslaget begränsas till 100 000 kronor.

Häri instämde herr *Holmberg* (k).

Herr förste vice talmannen **SKOGLUND** (h):

Herr talman! Med den ställning som hertiginnan av Västerbotten intar följer många officiella plikter, och det är självklart att kostnaderna för hennes hovförvaltning har avsevärt ökat. Ett fullständigt enhälligt statsutskott har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels och på bifall till det av herr Spångberg under överläggningen framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets ifrågavarande hemställan.

Punkterna 3—7

Vad utskottet hemställts bifölls.

§ 11

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1957/58 till oförutsedda utgifter,

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser ju-

stitedepartementets verksamhetsområde, och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12

Föredrogos statsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Lades till handlingarna.

§ 13

Föredrogos vart efter annat

statsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Japan för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter,

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Italien för undvikande av dubbelbeskattning och för reglering av vissa andra frågor beträffande skatter å inkomst och förmögenhet,

Granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Italien för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å kvarlåtenskap, och nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § och 8 § 1 mom. tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316), m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtande och betänkanden hemställt.

§ 14

Föredrogs och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

§ 15**Granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning**

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

För den enligt § 42 mom. 2 riksdagsordningen lagutskott åliggande granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning hade båda kamrarna till lagutskott hänvisat militieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna berättelse angående militieombudsmansämbetets förvaltning under år 1956.

Första lagutskottet, som verkställt granskningen, hade anmält, att någon anledning till anmärkning icke förekommit.

Utskottets anmälan föredrogs; och anförde därvid:

Herr LUNDQVIST (s):

Herr talman! Då det gäller militieombudsmannens ämbetsberättelse har ut-

skottet inte funnit anledning till anmärkning. Jag har själv deltagit i utskottets behandling av berättelsen, och jag har inte heller ansett att man behövt ställa någon anmärkning. Tvärtom har jag i likhet med utskottets övriga ledamöter funnit att militieombudsmannen utfört en synnerligen samhällsgagnande verksamhet. Detta framgår dels av själva berättelsens innehåll, dels av det förhållandet att antalet ärenden minskat för varje år. År 1951 utgjorde antalet ärenden 873, och det har sedan successivt gått ned till 667 för år 1956.

Jag vill dock fästa uppmärksamheten på ett ärende och har därvidlag dragit en parallell mellan den verksamhet, som pågår på det civila området inom näringslivet då det gäller att vidtaga skyddsåtgärder för att i möjligaste mån undvika olycksfall och ohälsa under arbetet. Vi kommer ju att sedermera få behandla en i första kammaren väckt motion, som går så långt, att den förutsätter att man redan i skolan skall börja verka för att få fram vissa skyddsåtgärder och skapa förståelse för skyddsarbetet.

Det ärende, som jag närmast har intresserat mig för — vi har ju granskat flera sådana — återfinnes på sidan 124 i MO:s berättelse för år 1957 och gäller vissa spörsmål rörande säkerhetsbestämmelser för övningar i övergång av vattendrag, överskeppning med s. k. patrullbåt. Det framgår, att vid övningar den 6 juli 1954, anordnade vid skånska infanteriregementet, en patrullbåt har sjunkit och att därvid värnpliktige 1085-11-53 S. A. R. Bergenholtz har drunknat. I berättelsen påpekas, att denna övning företogs med användning av en s. k. patrullbåt av kryssfänor, som är hopfällbar och monterad har en längd av 2,80 meter och en bredd av en meter. Det beräknas, att båten skall bära tre—fyra man. Övningen ägde rum norr om Kristianstad vid Helgeån. I båten var tre man placerade. Man hade tidi-

Granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning

gare undersökt deras simkunnighet. Två av dem kunde simma 200 meter och en kunde simma 25 meter utan kläder. Vid övergången bar vederbörande uniform, hjälm och kulsprutepistol. Av handlingarna framgår, att båten bröt samman. De som var ombord kom i vattnet. För var och en som läser denna redogörelse och som har litet kännedom om hur man arbetar i vattnet står det klart, att denne Bergenholtz inte var tillräckligt simkunnig för att behärska den situation han ställdes inför, då han kom i vattnet fullt påklädd. Han har icke skrikit eller givit något tecken ifrån sig utan sjönk. Jag har fått den uppfattningen, att han fick munnen full av vatten och därför inte kunde ropa på hjälp utan bara gick till botten.

En av de andra som var med i båten omtalar, att då han kom i vattnet drog tyngden av pistolen och hjälmen ned huvudet under vattenytan, medan benen flöt upp. Men han höll sig fast i båten och kamraterna på land halade in båten så att han blev räddad. Men den som drunknade hade inte sinnensnärvaro nog att hålla sig fast i båten utan sjönk och försvann.

Övergångsstället var enligt handlingarna ungefär 40 meter, och båten sjönk 15 meter från land. Vad livbälten beträffar har det åberopats att sådana icke alltid kan användas, därför att man inte kan skaffa dem i tillräckligt antal, men i detta fall fanns det enligt handlingarna tre livbälten ombord. Det var alltså möjligt för övningsledaren att ge order om att i varje fall denne man, som enligt vad övningsledaren visste endast kunde simma 25 meter utan kläder, skulle ha livbälte på sig.

Nu har ju övningar av detta slag genomförts många gånger utan att det gått galet. Jag vill därför inte döma övningsledaren. En olyckshändelse kan ju inträffa. Det sker ju även i det civila. Den som var övningsledare har sannerligen inte haft någon lätt uppgift och har säkert inte heller någon glad bild av just

den dagen. Den står nog som ett lika mörkt minne för honom som för de anhöriga till den man som drunknade.

Jag ser saken så, att vi i fall som detta, precis som när det gäller den civila arbetsmarknaden, bör vidta alla möjliga säkerhetsåtgärder för att förebygga olycksfall under liknande övningar. I MO:s berättelse hänvisas till att chefen för armén i skrivelse den 28 mars 1955 anfört bland annat, att föreskrifterna i bilaga 12 Fältarb. I till arméns säkerhetsbestämmelser för övningar inte kunde tillämpas i detta fall utan att det fastmera ålåde vederbörande övningsledare att vidtaga de försiktighetsåtgärder, som kunde anses vara nödvändiga. Jag vill inte diskutera den saken men har dock uppfattningen, att man bör försöka få fram en sådan instruktion eller i varje fall en sådan skrivning, att människoliv icke riskeras på detta sätt.

Jag är icke sakkunnig och kan icke bedöma i vad mån en övningsledare behöver företa övningar på det sätt som här skett, men när jag varit med om behandlingen av denna berättelse, har jag icke kunnat lämna frågan utan att ha påtalat vad som passerat. Genom att godkänna vad första lagutskottet har föreslagit dömer vi varken militieombudsmannen eller vederbörande övningsledare. Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på fallet som sådant. Jag utgår ifrån att man i framtiden kommer att vidta sådana försiktighetsåtgärder, att man icke i onödan riskerar människoliv. När det gäller civilt arbetarskydd skall ju företagsledaren eller arbetsledaren ta initiativet, och jag hoppas att den regeln också skall gälla inom den militära förvaltningen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets utlåtande.

I detta anförande instämde herr *Dahl* (s).

Granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning

Fru LIDMAN-FROSTENSON (h):

Herr talman! Som framgår av första lagutskottets utlåtande nr 2 i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning har icke någon anledning till anmärkning förekommit, vilket också är anmält till riksdagen. Det är endast några reflexioner, som är knutna till ett visst ärende, som kanske bör framföras. Det gäller ärende nr 17 i MO:s berättelse, som behandlar vissa spörsmål rörande anordnandet av militära skidtävlingar i stark kyla.

Den 30 januari 1956 genomfördes en sådan tävling i Boden för militär, varvid en del av deltagarna i tävlingen erhöll frostsador dels i ansiktet, dels på händerna och fötterna. Eftersom tävlingen var dels individuell och dels för lag kan det tänkas, att översynen av de tävlandes utrustning inte var enhetlig; en åkte klädd i bomullsstrumpor och tunna tävlingsskor, en annan hade på sig åtsittande sämskskinshandskar. Kylan varierade under tävlingsdagen mellan 20 och 29 minusgrader. Den del av banan som var strängad genom skogsterräng hade minus 20, medan den betydligt kortare del, som löpte över öppen terräng, hade strängare kyla. Där inträffade också de anmälda köldskadorna.

MO har hört sjukvårdsstyrelsen som uttalat, att en arméorder om åtgärder för militära övningar under stark kyla hade iakttagits vad skyddsanordningar och hjälppersonal utmed banan beträffar. Men eftersom det är sannolikt, att de tävlande i högre grad än vid övningar är utlämnade åt sin egen ambition och ej står under direkt befäl och att de kanske i avsikt att hävda sin egen ställning eller av lojalitet mot sitt lag hellre tar risker vid en tävling i sträng kyla än de avstår från att ställa upp, vore det kanske riktigt med ett klart direktiv, att en för samtliga tävlande gemensam ledning äger inspektera de tävlandes utrustning. Om an-

svaret härför ligger på en hand skulle det kunna undvikas, att de tävlande ställer upp i otillräcklig utrustning. Ett liknande förfarande vore också riktigt i händelse av att tävlingar anordnas för militära och civila samtidigt. Detta var alltså den ena reflexionen.

Den andra knyter sig till val av plats för tävlingens genomförande. Angående det spörsmålet framgår det av MO:s berättelse, att en liknande tävling ägt rum i Kiruna två dagar tidigare under strängare kyla än fallet var i Boden, men att i Kiruna inga frostsador anmäldes av de deltagande. Nu säger expertisen, att luftens fuktighetsgrad liksom vindstyrkan spelar en stor roll vid inträffande av köldskador och att både fuktighetsgrad och vindstyrka kan variera betydligt från dag till dag. Vore det inte önskvärt, att skidtävlingar för militär förlades till platser, som är kända för en stabil och enhetlig väderlekstyp, och inte är belägna så långt norr ut eller på sådana platser, som kan betecknas som notoriska kallorter? Är det tänkbart att tävlingar, utan att förlora sin karaktär av reella prov, hädanefter kan genomföras på mindre kalla platser, så att följder i form av köldskador som de i Boden inträffade därmed kan undvikas?

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt säga någonting i detta ärende, men jag har kanske nu skäl att erinra om ett par saker.

Den som över huvud taget har intresse av detta avsnitt om vad sig i riket tilldragit haver har en mycket spännande sysselsättning vid läsandet av JO:s och MO:s ämbetsberättelser. Man lär inte bara känna intressanta juridiska spörsmål utan man får också en god inblick i människors beteendemönster. Man får även i icke ringa grad en inblick i människors olika psyken.

Det kan vara intressant att läsa dessa

Interpellation ang. undervisningen i småskola av barn, som enbart tala finska

märkliga historier. Lagutskottet och riksdagen har emellertid inte bara att fördjupa sig i de mycket intressanta skildringar som man finner i ämbetsberättelserna, utan vi har att yttra oss om huruvida det finns anledning att göra anmärkningar mot MO:s och JO:s sätt att handlägga de spørsmål det här gäller.

I första lagutskottet har man nu granskat MO:s berättelse och inte funnit någon anledning till anmärkning. Jag vill erinra om att utskottet på den punkten varit alldeles enigt, och ingen har satt i fråga någonting annat.

Det speciella fall, fru Lidman-Frostenson berörde, skildras på sid. 86 och följande i MO:s berättelse. Det berättas bland annat om att en deltagare från Dalregementet, vid vilkens avklädande tävlingsledaren personligen biträdde, var iklädd tunna, ofodrade tävlingsskor och ett par tunna bomullsstrumpor. En annan visade sig vara klädd i åtsittande sämskskinshandskar. Det ålåg icke tävlingsledningen, heter det, att kontrollera sådana detaljer i de tävlandes klädsel.

Man kan ju här spörja om tävlingsledarna ådagalagt det ansvar inför de tävlande som de verkligen borde ha gjort och om man inte hade bort kräva att de tävlande skulle ha mera enhetlig utrustning, som skyddat dem från de faror som det här tydligen var fråga om. MO har fäst mycket stor uppmärksamhet vid vad försvarets sjukvårdsstyrelse har att säga. Jag tycker det kan vara lämpligt att till kammarens protokoll foga vad som på sid. 93 anförs ur detta yttrande. Det heter där bland annat: »Vad beträffade de åtgärder, som tävlingsledaren vidtog med avseende på övervakning och omhändertagande under tävlingen av köldskador som befarsats och även uppstodo, ville styrelsen vilsorda att de voro ändamålsenliga och med omdömesgillt förutseende planlagda och genomförda. Styrelsen funne sålunda icke någon anledning till

erinran däremot. Inför en tävling av ifrågavarande natur måste ingående överväganden göras och avgöranden träffas under oavlatligt hänsynstagande till alla de samverkande faktorer, som kunde förmodas utöva inflytande på tävlingen. Att så också skett i här förevarande fall ansåge styrelsen vara klarlagt.»

Lagutskottet har enhälligt sagt ifrån, att man inte har någon anledning att göra några anmärkningar på MO:s sätt att handlägga även den fråga, som här har förts på tal.

Efter härmed slutad överläggning lades utlåtandet till handlingarna.

§ 16

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur kyrkofonden till extra utgifter.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17

Interpellation ang. undervisningen i småskola av barn, som enbart tala finska

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr LASSINANTTI (s), som yttrade:

Herr talman! För mer än 80 år sedan inrättades ett statligt småskoleseminarium i Haparanda, som skulle tillgodose behovet av lärare i de nordliga gränsbygderna. Dessa var då nästan helt finskspråkiga. Utan tvekan har de från Haparanda seminarium utgångna småskolelärarinnorna utfört en även ur samhällets synpunkt betydelsefull insats, när de medverkat till att göra en avlägsen och isolerad landsända till en integrerande del av vårt svenska samhälle. Under den senaste mansåldern, då bygden blivit alltmer tvåspråkig,

Interpellation ang. kraftverkens och sjöregleringarnas kommunala beskattning

har enbart svenskspråkiga lärare vid folkskolor, folkhögskolor, högre folkskolor, läroverk och seminarier verkamt befrämjat Tornedalens kulturella och materiella utveckling. Denna insats har gjorts och göres i bästa samförstånd med bygdens folk.

Vi har inga nationella minoritetsproblem, vilket är tillfredsställande inte minst i oroliga tider. Detta utesluter emellertid inte, att våra nordliga gränsbygder fortfarande har sina språkliga och därmed sammanhängande problem.

Sälunda förekommer ännu, att många nybörjare i småskolans första klass inte behärskar svenska språket. Exempelvis hösten 1956 var av 838 nybörjare inom Norrbottens läns östra inspektionsområde (Tornedalen) 61 enbart svenskspråkiga (7,3 procent), 302 både finsk- och svenskspråkiga (36,1 procent), 236 enbart finskspråkiga (28,2 procent) samt 238 finskspråkiga med någon kunskap i svenska språket (28,4 procent); i sistnämnda fall var kunskaperna inte tillräckliga för att möjliggöra undervisning på svenska språket.

Det måste anses vara ett rimligt krav, att lärare och elever även i småskolan kan tala till varandra utan tolk. Härav följer, att om en skola regelmässigt intar elever med finska språket som enda uttrycksmedel, så bör läraren på småskolestadiet behärska detta barnets språk åtminstone i tal.

För att denna målsättning skall kunna förverkligas erfordras årligen grovt räknat 10—15 nya småskolelärare kvinniga i finska språket. Enligt stadgan för rikets småskoleseminarier bör vid seminariet i Haparanda hänsyn tagas till behovet av lärarinnor i rikets nordligaste gränssorter.

Antalet finsktalande elever, som antogs i detta seminariums första klass, var 7 år 1953, 8 år 1954, 5 år 1955 och 3 år 1956.

Dessa siffror väcker farhågor att tillgången på finskspråkiga småskolelärare

inte kommer att motsvara ett framtida behov.

Knappast i någon annan landsända har inrättats så många nya realskolor och motsvarande utbildningsanstalter som man gjort i Tornedalen, men ändå har tornedalsungdomen nu mindre möjligheter att vinna inträde i seminariet i Haparanda än vad den haft tidigare. Den statliga preparandkursen vid seminariet borde återupprättas för att effektivisera de tvåspråkiga aspiranternas kunskaper och färdigheter. I detta sammanhang kan man också fråga sig, om det är rättvist att det s. k. finnbygdstipendiet skall vara lägre vid småskoleseminarier än vid folkskoleseminarier.

Med stöd av vad jag här anfört anhaller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

1. Anser statsrådet, att lärare i småskola, där barn med enbart kunskaper i finska språket regelmässigt intages, bör behärska detta språk?

2. Om så är fallet, anser statsrådet att man genom särskilda åtgärder — t. ex. preparandkurs vid Haparanda småskoleseminarium och förhöjt finnbygdstipendium — kan främja här ifrågavarande målsättning?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Interpellation ang. kraftverkens och sjöregleringarnas kommunala beskattning

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Tvärålund (bf), som anförde:

Herr talman! Frågan om den kommunala beskattningen av kraftverk och sjöregleringar är enligt tillgängliga upplysningar hänvisad till skattelagssakkunnigas prövning. Nu gällande bestämmelser på detta område är obestriddli-

Interpellation ang. kraftverkens och sjöregleringarnas kommunala beskattning

gen behäftade med allvarliga brister och har blivit föremål för befogade erinringar.

Enligt § 58 kommunalskattelagen och anvisningarna till denna paragraf gäller i fråga om inkomstskatten, att inkomsten skall beskattas till 10 procent i den kommun där huvudkontoret varit beläget, till 25 procent i kommun där kraftverk funnits, och till 65 procent i den eller de kommuner där förbrukningen skett.

Att kraftverkskommunerna får en så liten och förbrukningskommunerna en så stor del av skattemedlen kan knappast anses skäligt. Inte heller torde det kunna anses rimligt att vid beskattningen av sjöregleringar dammens belägenhet är avgörande för vilken kommun som erhåller skattemedlen. Avgörande för fördelningen borde snarare vara i vilken mån de berörda kommunerna drabbats av uppdrämningskador.

Skattefrihet gäller vid taxering av statens inkomst av kraftverk för den del av inkomsten som härrör från leverans av kraft till statens kommunikationsverk eller till sådan industriell verksamhet, som i huvudsak avser att tillgodose statens egna behov. Härigenom kommer kommuner med statliga kraftverk i ett från skattesynpunkt sämre läge än kommuner med privatägda kraftverk.

Även i fråga om gäldränteavdrag gäller olika bestämmelser för statlig och enskild kraftverksrörelse. De medel, som genom vattenfallsstyrelsen investerats i kraftverk, upptas i styrelsens balansräkning som skuld. Från årsvinsten göres avdrag för beräknad ränta på gäld för hela det investerade kapitalet, trots att staten fått igen en betydande del av kapitalet i form av vinst på verksamhet. Någon motsvarande bestämelse gäller inte för privatägda företag. Det otillfredsställande häri har påtalats redan 1945 av 1944 års skattesakkunniga, men någon ändring har alltjämt inte vidtagits.

Allteftersom utbyggnaden av olika kraftverksanläggningar forceras blir det alltmer angeläget att få till stånd en rättvisare och mera tidsenlig skattelagstiftning på detta område. Nu gällande lagstiftning om skattefördelningen antogs redan av 1928 års riksdag. När kraftverkskommunerna då tillerkändes en så liten andel som 25 procent motiverades detta med att dessa kommuner fick en inkomst genom garantiskatten. Den procentsats efter vilken garantiskatten utgår har sedan dess sänkts utan att kraftverkskommunernas andel av skatten uppräknats.

Sammanfattningsvis kan framhållas, att det nu synes vara hög tid att skattelagstiftningen i fråga om kraftverk och sjöregleringar äntligen överses och bringas i bättre överensstämmelse med tidens och rättvisans krav. När dessa frågor vid fjolårets riksdag diskuteras i andra kammaren gav bevillningsutskottets ordförande uttryck åt den meningen, att antingen bör skattelags-sakkunniga avsevärt förstärkas eller också bör det tillsättas en ny skattekommitté som får ta hand om vissa angelägna uppgifter i detta sammanhang.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att fråga statsrådet och chefen för finansdepartementet:

1. Har utredningen av frågan om kraftverkens och sjöregleringarnas kommunala beskattning framskridit så långt hos skattelagssakkunniga, att förslag till ny lagstiftning kan emotas vid 1957 års riksdag?

2. Överväger herr statsrådet i annat fall att med anledning av skattelagssakkunnigas stora arbetsbelastning förstärka deras personella resurser eller eventuellt tillsätta ytterligare en kommitté med uppgift att behandla vissa skattefrågor som hänskjutits till skattelagssakkunniga?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

**Interpellation ang. förbättring av av-
sättningsförhållandena för svensk matlök**

Herr BÖRJESSON (bf) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Sedan ungefär en månad tillbaka är det mycket svårt att inom landet sälja svenskodlad matlök. Inte minst gäller detta ölandslöken. Anledningen härtill är att avsevärda kvantiteter italiensk s. k. parmalök importerades, så snart tullen den 1 januari sänktes från 20 till 5 öre per kg. Hur stora dessa importkvantiteter är kan f. n. inte exakt beräknas. Men sannolikt har en kvantitet av cirka 1 500 ton italiensk lök nu importerats.

Det egendomliga i saken är, att den utländska varan ställer sig väsentligt dyrare än den inhemska. Såvitt mig är bekant, ligger importpriset vid 77—80 öre per kg fritt den svenska grossistens lager i Stockholm och Göteborg. Storfällande gul ölandslök säljes samtidigt fritt grossistlager i Stockholm för 55 öre per kg, förpackad i varumärkta säckar.

Anledningen till detta säregna förhållande synes vara att söka i att några storimportörer i slutet av förra året låtit meddela grossister och detaljister, att de svenska lagren av matlök var uttömda och att den svenska löken var av dålig beskaffenhet, varför vederbörande uppköpare skulle göra bäst i att i god tid förse sig med importerad lök. Denna rekommendation från importörarnas sida saknade emellertid helt grund. Man kan inte med skäl göra gällande, att den lök, som går exempelvis genom den jordbrukskooperativa Lökcentralen i Mörbylånga, är kvalitativt underlägsen den importerade. Detta bevisas kanske bäst därigenom, att Lökcentralen i Mörbylånga så sent som den 4 februari på grund av svårigheterna att finna avsättning inom landet exporterade 50 ton lök till England och därvid av den engelska köparen erhållit beskedet, att kvaliteten var god och att den svenska löken skulle uppnå ett pris, som

ligger 4 sh per säck om 25 kg högre än motsvarande holländska produkt. Det har å andra sidan från detaljisthåll upplysts om att den importerade italienska löken visar dålig hållbarhet ute i butikerna och att den gror snabbt och på detta sätt förorsakar handlarna betydande svinn.

Den på nyåret igångsatta lökimporten synes sålunda ur vanliga affärsmässiga synpunkter vara högst omotiverad. Inte heller nationalekonomiskt kan ett sådant handlande försvaras. Konsumenterna måste i sista hand bli den part, som får betala det onödiga merpriset. Samtidigt drabbas de svenska lökproducenterna av betydande förluster. De odlare, som är anslutna till Lökcentralen i Mörbylånga, har f. n. cirka 400 ton gul lök och 50 ton röd lök i lager. Försäljningen inom landet uppgår till högst 25 ton per vecka mot normalt vid denna tid 100 ton. Om den omotiverade importen av italiensk lök fortsätter, är det ofrånkomligt att en större del av den svenska löken inte kan finna avsättning.

Det kan naturligtvis konstateras, att de egendomliga förhållanden, som jag här påtalat, närmast har sin förklaring i den felaktiga propaganda, som några storimportörer bedrivit. Men samtidigt måste det konstateras, att detta inträffat i samband med att tullen den 1 januari sänktes från 20 till 5 öre per kg och att aktionen från importörernas sida helt enkelt hade sin förutsättning i tullsänkningen. Djupast sett måste därför tullsänkningen sägas vara anledningen till den svåra situation, som nu drabbat de svenska lökodlarna.

Enligt min mening finns det över huvud taget inte bärande skäl att sänka löktullen under den tid, då den svenskodlade löken fortfarande måste sägas ha säsong. Den svenska löken är lagringsduglig under hela första kvartalet. En lagring medför högre kostnader. Det måste då vara orimligt att tillämpa en lägre tullsats under det första kvartalet av året.

Interpellation ang. förbättring av avsättningsförhållandena för svensk matlök

Jag förstår att det i nuvarande situation kan vara svårt att vinna rättelse. Därest dock åtgärder till hjälp åt lökodlarna kan vidtagas redan i nuvarande läge, bör detta givetvis omedelbart ske. Väsentligt är att ett upprepande i framtiden kan undvikas. 1952 års tulltaxekommitté har framlagt förslag till ny tulltaxa. Då på grundval härav förslag förelägges riksdagen, är det angeläget att tillse, att de svenska lökodlarnas berättigade krav på ett tillfredsställande tullskydd tillgodoses. Riktpunkten bör härvid vara dels att tullsatsen blir högre än nu gällande, dels att någon tullsänkning icke skall få förekomma under januari och februari månader.

Med hänvisning till vad jag här har anfört får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet ställa följande frågor:

1) Har herr statsrådet uppmärksammat de av mig påtalade svårigheterna för lökodlarna att i nuvarande läge finna avsättning för löken? Om så är fallet, anser herr statsrådet möjligheter föreligga till förbättring av deras avsättningsförhållanden?

2) Avser herr statsrådet att i samband med den planerade tulltaxerevisionen lägga fram förslag till förbättrat tullskydd för den svenska matlöken, bl. a. på så sätt att tullsänkning inte må ske under januari och februari månader?

Denna anhållan bordlades.

§ 20

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 54, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde.

§ 21

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 64, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde, tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 22

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens andra kammare

Härmed få undertecknade hemställa om ledighet från riksdagsgörömlen för deltagande i Nordiska rådets möte i Helsingfors under tiden den 14—den 23 februari 1957.

Stockholm den 13 februari 1957

Gösta Skoglund Martin Skoglund
i Doverstorp

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 23

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.21.

In fidem
Gunnar Britth